













LIBRARIUS  
FORUSIA  
DE  
CUPIDE LEGUM  
IUVENIUIT  
MILITIA  
MILITIA







*Spl.* *1710* *27/2* 2  
CAUTELÆ CIRCA DOCTRINAM  
DE

# NATURA PRECUM JURI- DICARUM,

QVAS

DISSERTATIONE ACADEMICA  
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO  
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DN. PHILIPPO WILHELMO,  
PRINCIPE PRVSSIÆ, MARCHIONE BRANDENB.  
DVCATVS MAGDEBVRG. GVBERNAT.

&c. &c.

PRÆSIDE

DN. CHRISTIANO THOMASIO  
POTENTISSIMI REGIS BORVSSIÆ CONSILIARIO  
INTIMO AC PROFESSORE JURIS ORDINARIO

In Almæ Fridericianæ

AUDITORIO MAJORI

Die IX. Maji MDCCX.

Proponet, ac publico Eruditorum Examine  
subjiciet

JO. FRIDER. BIECK,  
Hallenfis.

---

HALÆ MAGDEBVRGICÆ.

TYPIS JOH. CHRISTIANI ZAHNII, ACAD. TYPOGRAPHI.

*1710*



GAULLE & CIRCA DOCTRINA

# NATURA PRAECUM JURI DICARUM

MAJESTATE  
RECTORIS MAGNIFICENTISSIMO  
AC RAVENNATE PATRIS NO DOMINO  
DN. PHILIPPO WILHELMO  
ELECTORIS PALATINI, MARCHIONIS BRANDENBURGICI  
DECATVS MAGDEBURG. GOVERNAT.

et  
PRÆSIDIS

DN. CHRISTIANO THOMASIO  
POTENTISSIMO RAVENNATE CONSILARIO  
IN TITULO AC PROFESSORE JURIS ORDINARIO

In Almae Universitatis

ADUERSITATIS  
DE JURE MEDICINÆ

PROFESSORIS ET ACADEMICI

JO. FRIDER. BIECK

Medicus

IN V. MAGDEBURG.  
TYPIS JOH. CHRISTIANI ZAHNII, AD. T. HOCKERII.





SUMMARIA DISSERTATIONIS  
DE CAUTELIS CIRCA DOCTRINAM

DE

PRECIBUS JURIDICIS.

*Preces in genere quid. §. I. Earum differentia a iussibus, mandatis, imperiis §. II. Precamur superiores, pares, inferiores. §. III. Non solum homines, sed etiam Deum. §. IV. Preces Stultæ. §. V. Cautela ei, qui rogatur, observanda. §. VI. Precum diversa consideratio Philosophica, Juridica, Theologica. §. VII. Cautela generalis de discernenda falsa doctrina, de natura precum a vera. §. VIII. Fundamenta perspicua Doctrinae verae. §. IX. Criterium Doctrinae falsae 1) Philosophicae, ejusque exempla tria. §. X. 2) Theologicae, partim preces rationales aut etiam irracionales venditando pro supernaturalibus, §. XI. Partim rejiciendo usum rationis & sic omne criterium tollendo, naturalia distinguendi a supernaturalibus. §. XII. (Quatenus criteria doctrinae falsae philosophicae & Theologicae ad Juri curam, pertineant §. XIII.) 3) Juridicae. §. XIV. Cautela speciales quales hic sunt expectanda. §. XV. Cautela, ut venditor fide de pretio habita, ope precarii retineat dominium. §. XVI. Hac cautela adhibita emptionem non liberari a praestatione usurarum. §. XVII. An clausula precarii in constituto possessorio noceat, an prosit, an sit superflua. §. XVIII. Cautela, quod distinctio precarii a commodato nullum habeat usum in praxi, §. XIX. Ea quoque probatur auctoritatibus Doctorum. §. XX. Cautela de vitanda subtilitate inveniendi juris Romani de precario ad certum tempus concessio. §. XXI. Nec differentiam inter precarium & commodatum, imo ne quidem inter hoc & mutuum esse juris Gentium. §. XXII. Et hanc esse causam praecipuam cautele nostrae. Rariorem tamen esse usum repetendae rei commodatae ante finitum tempus. §. XXIII. Cautela, quod non omnis usus, rei precibus impetratus, statim pro precario sit habendus. §. XXIV. Cautela de accuratius inquirenda natura & definitione precariae. §. XXV.*

*Pre-*



Precaria quanta quanta est ad deplumandos Laicos inventa. §. XXVI. Male & fraudulente artes hic adhibita ut Laici omnibus modis deciperentur. §. XXVII. Cautela Fictorum circa fecernenda verba directa legatorum à verbis precariis fideicommissorum. §. XXVIII. An jam ante Justinianum in usa esse desierit. §. XXIX. Fraus Cleri ante Justinianum astutius quam verius distinguentis inter legata & fideicommissa. §. XXX. Genuina causa confusorum ab Imperatore legatorum & fideicommissorum. §. XXXI. An post hanc confusionem Clerus, cui interdicta est acquisitio per legata, possit legem eludere per fideicommissa. §. XXXII. An hodie plane nullus sit usus inter verba precaria & alta in legatis & fideicommissis. §. XXXIII. Cautela de non confundendis questionibus pluribus latentibus in controversia de necessitate invocationis nominis divini in instrumentis. 1. de ortu hujus moris & Cleri triplici interesse in ejus introductione. 2. de ejus moralitate. §. XXXIV. Item questio 3. 4. 5. 6. & 7. de ipsa necessitate invocationis in iuribus Juris Justiniani & Germanici. Porro de hujus necessitatis abrogatione, officio Notarii & Doctoris circa has questionem. §. XXXV. Cautela circa questionem: Antestis rogatus vel precibus inductus censeatur esse corruptus. §. XXXVI. Cautela circa questionem. An preces pariant exceptionem metus? §. XXXVII. Cautela de collectis precariis Betheni quomodo ea degeneraverint in prestationes necessarias. §. XXXVIII. Cautela de inani probatione pretenso superioritatis territorialis ex investitura mit denen Ober- und Nieder-Bethen. §. XXXIX. Cautela de natura precum primariarum in profundo veritatis puteo latente. §. XL. & qua ratione eadem in lucem produci queat. §. XLI.





CAUTELÆ CIRCA DOCTRINAM,  
DE  
**NATURA PRECUM  
JURIDICARUM.**

§. I.

**P**recibus solemus desideria nostra exponere *Preces in*  
iis, à quibus boni alicujus consecutionem *genere què,*  
vel mali aversionem optamus, quam ipsi  
præstare nobis jure stricto vel non sunt  
obligati, vel certe se obligatos esse non  
putant. Atque hic significatus Philoso-  
phis, Theologis, Juris communis est. Ne-  
que enim precibus expetimus, quæ nobis  
nocitura aut inutilia fore credimus, etsi  
forte ob ignorantiam aut stultitiam nostram eadem, quæ ut  
bona desideramus, nobis nulli usui futura, aut plane nocitura  
sint, & quæ ut mala fugimus atque deprecamur, nobis sint pro-  
futura. Deinde etsi sæpe oremus illos, qui bonum, quod ab  
illis speramus, nobis præstare aut nolint aut non possint, suffi-  
cit tamen ad preces, quod precibus nostris id ad minimum  
declaremus, nos optare, ut præstatio boni ab ipsorum arbitrio  
dependeat, & ut illud nobis exhibere velint. Denique pri-  
mario

A



mario quidem preces sunt destinatae ad consequenda ea bona, ad quae illi, quos precamur, jure stricto non poterant adigi, hoc est, adversus quos, si precibus nostris assurgere nolint, non dantur remedia coactiva, scilicet, quos nec convenire quis poterit actione in civitate, nec extra Civitatem ob denegatum petiitum bello aggredi; interim tamen saepe opus est, precibus uti erga morosos debitores, aut erga improbos homines, damnum nobis dantes vel minantes, & pro beneficio interpretari, si post reiteratas preces demum solvant, quod debent, aut à damno dando desistant.

## §. II.

*Earum differentia à jussibus, mandatis, imperiis &c.*

Fluit ex dictis differentia inter preces & jussa vel mandata, item imperia, postulationes, exactiones. Preces rem nobis non debitam, vel certe ut non debitam rogant. Contra jubemus, mandamus, imperamus ea fieri, quae jure perfecto nobis debentur, & quorum omisio coactioni nostrae subest. Postulamus & exigimus debita, etiam illa, quae precibus ortum debent, v. g. cum quis nobis promisit; aliquid esse datum vel facturum; quod enim ante promissionem erat liberae voluntatis & non debitum, id post eandem fit res necessitatis & obligationis, nisi sub potestate revocandi nobis fuerit promissio facta, aut nisi natura negotii suadeat, ut res promissa etiam post adimpletionem promissi possit repeti à promittente, quandocumque ei libuerit, tum enim haud dubie etiam poterit poenitere ante adimpletionem: v. g. si promittamus alteri utum superfluum vel abundantem rei nostrae per modum beneficii, tum enim regulariter tacita censetur subesse limitatio, nisi ipsimet eodem vel eadem habeamus opus. Unde abstrahendo à lege positiva hoc intuitu inter locationem, comodatum, precarium non magna suberit differentia.

## §. III.

*Precamur superiores, pares, inferiores.*

Precibus igitur utimur non solum erga superiores, sed etiam erga pares, imo & erga inferiores. Nam superiores etsi multa nobis debeant, quorum obligationem contraxerunt non ut superiores, sed per promissionem ut pares, cum tamen



tamen propterea non desinant esse superiores, (sc. imperio, nam de hac superioritate hic loquimur,) & vero qua tales non possint ab inferioribus cogi, inde necesse est, ut sæpissime inferiores, etiam ratione negotiorum illorum, ob quæ pares cogi possunt, erga superiores precibus utantur sæpius iteratis, intuitu vero beneficiorum proprie dictorum regulæ communes decori insuper postulant, ut non vulgari more rogemus superiores, sed cum testatione submissa multæ venerationis, unde supplicationum nomine preces hujus generis communiter indigitari solent. Quod erga pares quandoque precibus utamur in impetrandis rebus, quæ jure perfecto nobis debentur, ratio est, quod in debitis etiam strictè dictis multæ lateant circumstantiæ, quæ beneficiorum instar habentur, & ad quos alter cogi non possit. Ita in debito indefinito bis dat, qui cito dat; ita in debito ex die beneficium præstat, qui ante diem solvit; ita in debito puro incivile est, postulare à debitore, ut statim cum sacco paratus sit; ita etiam debitores cogi possint ad solvendum, non tamen cogi possunt, ut sponte solvant, ipsa coactio multis tædiis afficit etiam ipsos cogentes, unde umbram aliquam beneficium habet, si debitorem exoremus, ut etiam si ipse paratus sit, tædia patienter ferre, quæ, ubi justitia rigide administratur, debitoribus morosis inferuntur, nobis tamen eadem non excitet. Inferiores i.e. qui imperio nostro subjecti sunt, nostris quidem jussibus obedire tenentur, non tamen omnia eorum bona subjecta sunt jussibus nostris, unde multa supersunt, in quibus beneficio nos possunt afficere, in tantum ut Seneca a) latius demonstraverit, etiam vilissimum mancipium posse beneficio afficere dominum. Ergo harum actionum intuitu non solum solent, sed & debent ex regulis decori, superiores uti precibus non verbis imperativis, etsi metus potentiæ eorum, & quod facile sub prætextu ac sub specie justitiæ, si non juste, saltem impune possint inferiores ad talia exhibenda cogere, ut vel exemplum Regis

a) De beneficiis Lib. 3, Cap. 18. seq.



gis Achali ac Nabothi ex sacris literis rem declarat, occasionem dederit observationi politicæ, preces superiorum habere vim legis, quod apud nos consueta formula indigitamus: *Ich bitte dich lieber du must.*

## §. IV.

*Non solum  
homines;  
sed etiam  
Deum*

Cæterum preces, de quibus hæctenus locuti sumus, sunt actiones inter homines necessariæ. Interim certum est, precum vocem eminenter usurpari de rogationibus, quibus à divino Numine quid petimus: & competit iis etiam quam maxime definitio precum ab initio tradita. Etsi enim Deus, ut fons omnis boni sponte etiam sine precibus det hominibus, quibus indigent ac habent opus, nec etiam in Dei essentia sit mutabilitas, ex parte tamen hominum ad eorum officium pertinet, ut exponendo desideria testentur fiduciam, quam in Deo collocant, ut testentur se Deum pro fonte omnium beneficiorum agnoscere, & beneficia ab eo expectare. Etsi etiam in eo sit inter preces humanas & divinas differentia, quod homo Deo nullum reddere possit beneficium, cum alias inter homines, ut diximus, etiam vilissimus possit regi maximo beneficium præstare. Atque hanc doctrinam agnoscit etiam recta ratio sibi relicta, & jam dudum Seneca inde impugnavit gravem de Deo Epicureorum errorem. b)

## §. V.

*Preces stultæ*

Preces porro sunt vel stultæ vel indifferentes. i. e. non stultæ, quare si priores noveris, facile poteris intelligere preces posterioris generis. Potissimæ stultitia precum consistit in rebus, quas petimus, dum videlicet bona imaginaria & res plane noxias petimus ab hominibus pariter, & à Deo; sed sunt tamen & aliæ cautelæ adhibendæ, ne videlicet insipientes sint preces nostræ intuitu personarum, à quibus petimus, ut si petamus

b) Senec. *de benef. Lib. 4. Cap. 3. 4. & 5. p. m. 80. 81.* Nam si providentia divina non est, quam tollunt Epicurei, frustra imploramus Deum. Sunt autem quæ hic tradit Seneca pulcherrima, & lectu dignissima,



DE NATURA PRÆCUM JURIDICARUM. 3

tamus ab iis qui notorie preces nostras vel exaudire non possunt vel nolunt. c) Uti v. g. sæpe ab hominibus expetimus talia, quæ scire debebamus non esse in humani generis aut horum hominum, à quibus petimus, arbitrio, uti sæpe frustra petimus aliquid ab hominibus quos facile scire poteramus, quod etsi possint, nolint tamen præstare ea, quæ ab ipsis petuntur, imo quos scire poteramus, eo minus præstatos esse desideria nostra, quo instantius ea ipsis exponimus. d) Similiter & intuitu modi stultæ sunt preces importunæ, & contumaces, quæ contumacia sua invitis beneficia extorquere intendunt, cum recta ratio dicat, preces veras regulariter cum humilitate & submissione decente debere esse conjunctas. Et quamvis nonnunquam preces ejusmodi impudentes res desideratas extorqueant, in primis ab hominibus, qui sine pudore non facile petita denegare possunt, non tamen propterea stultæ esse desinunt, cum ejusmodi homines importunitate hac sua sibi aditum præcludant ad homines beneficos, qui communiter eos fugere solent, atque imposteros vel adversus tales importunas preces quasi præmuniunt. Sed tamen aliquando opus est prudentia, ut præ nimio pudore non abstineas semper à precibus. e) Sunt præterea etiam preces importunæ ratione loci, temporis & aliarum circumstantiarum moralium, quas tædiosum foret prolixius recensere.

§. VI.

Idem rectæ rationis dictamen præscribit etiam illis, qui rogantur, cautelas quasdam & regulas prudentiæ in præstatione beneficiorum observandas. Benigni quidem & in via

*Cautela vi,  
qui rogatur, obser-  
vanda.*

A 3

c) Unde Elias Propheta non sine amaro sarcasmo stultitiam hanc exprobrabat Prophetis Baal.  
d) Uti sunt v. g. avari, inimici, ira & vindicta flagrantes, ac præterea timidi ac crudeles. Huc pertinet vulgare proverbium;

Wann man die Bauern bittet/  
so grunßen die Bäuche.

e) Huc pertinet axioma Gratiani 235. *savoir demander*, & huc respexit, ni fallor, quicumque dixit *verum politicum debere carere pudore.*



fapientiaē constituti animi indicium esse, prompte dare, etiam antequam is, qui beneficio opus habet, roget: f) Sed imprudentiaē signum esse, ita dare omnia, omnibus, omni tempore. Sapientis est etiam, scire modum denegandi petita, g) sapius minora beneficia dare, quam semel cumulata. h) Et quamvis operam dare omnino debeat, ut preces aliorum non vanis promissionibus decipiat, sed promissa seruet, i) saepe tamē regulæ prudentiaē fuadent, ut tarde promittatur, in primis, quod, si semel datum fuerit, revocari nequit. k)

§. VII

f) Pulcherrime Seneca Lib. 2. de Benef. C. 1. & 2. Illud melius, occupare antequam rogemus: quia cum homini probo ad rogandum os concurrat, & suffundatur rubor, qui hoc tormentum remittit, multiplicat munus suum. Non tulit gratis, qui cum rogasset, accepit. Quoniam quidem, ut majoribus nostris, gravissimis viris, visum est, nulla res carius constat, quam que precibus emptæ est. Vota homines parcius facerent, si palam faciendæ essent, adeo etiam Deos, quibus honestissime supplicamus, tacito malumus & intra nosmetipsos precari. Molestum verbum est, onerosum & demisso vultu dicendum: **ROGO.** Huius faciendæ est gratia amico, & cuicumque, quem amicum sis promerendo facturus. Prope est licet, sero beneficium dedit, qui roganti dedit. Ideo divinala, cujusque voluntas, & cum intel-

lecta est, necessitate gravissima ro- gandi liberanda est. Illud benefi- cium jucundum, victurumque in animo scias, quod obviam venit. Ad- de Gratian regula 236. Faire une grace de ce, que n'eut être apres, qu'une recompense.

g) Gracian reg. 70. Savoir re- fuser.

h) Idem reg. 255. Faire peu de bien à la fois, mais souvent.

i) Idem reg. 106. Discerner l'homme, qui donne des paroles d'avec celui, qui donne des effets.

k) Tacitus Hist. 3. Desiderata diu res in majus accipiunt. Idem Annal. 13. Tarde concederet, quod datum non adimeretur. Conf. Plin. L. 1. Epist. 8. Gratian reg. 132. Sa- viser & se raviser. Ipse DEUS illorum, quos amat, petita non statim exaudit. Vide eam in rem plura Seneca loca adducta à Dion. Gothofred. in libris Aureorum ex Seneca



DE NATURA PRECUM JURIDICARUM.

§. VII.

¶ Etsi autem supra 1) dixerimus, in precum significatione convenire Philosophos, Theologos, Jctos, nullum tamen est dubium aliter de natura & effectibus precum sollicitos esse Philosophos, aliter Jctos, aliter Theologos. Philosophia, ut hactenus specimen hujus rei dedimus, fundamenta ponit officiorum, & precantibus & illis, quos precamur observandorum: Theologia & Jurisprudencia his fundamentis quædam superaddunt, Theologia quidem regulas supranaturales, quas Philosophia non attingit, Jurisprudencia doctrinas de specialioribus quibusdam & peculiaribus effectibus, quas preces ex lege positiva habent, etiam ignoratas à Philosophia sibi relicta.

*Precum di-  
versa con-  
sideratio  
Philosophi-  
ca, Juridi-  
ca, Theolo-  
gica.*

§. III.

¶ Nobis uti haud propositum est de effectibus precum & jure circa preces in universon agere, sed solum cautelas quasdam tradere ad evitandos errores non vulgares communes tamen vulgo, cum hominibus non de vulgo, imo ab his oriundos & in vulgus derivatos, ita hic statim prima præcipua cautela se offert, ut circa doctrinam de natura precarii probe secernantur characteres sanæ Philosophiæ, Jurisprudentiæ, ac Theologiæ, à characteribus Philosophiæ, Jurisprudentiæ ac Theologiæ spurix & larvata. Multa enim de natura precum à Philosophis, Jctis, & Theologis subinde docentur, non absque contradictione multa aliorum, ubi non poterit utraque sententia vera esse, sed opus erit hic lydio lapide, ad quem examinetur veritas & falsitas talium doctrinarum. Sæpe etiam docentur quædam cum communi applausu, magnam veri speciem habentia, & firmiter in animis docentium radicata, quod videlicet per longum tempus ta-

*Cautela ge-  
neralis de  
secernenda  
falsa do-  
ctrina de  
natura pre-  
cum, à ve-*

*Seneca subrubrica:* DEus cur ju- | sed eos agitet atque excruciet  
stis ac suis, iisque quos amat mu- | p. 97.  
nera sua interdum non conferat, | 1) Supra §. i. ab initio.





lia infiniti autores ex se invicem bona fide exscriserint, aut quod illi, quibus falsitas doctrinæ suboluit, non fuerint ausi contradicere. Hic autem haud dubie gratum fuerit, si quis commune criterium, secernendi doctrinam de precibus larvaræ sapientiæ à propositionibus fundamentalibus veræ ac genuinæ Philosophiæ, Theologiæ ac Jurisprudentiæ tradere velit. Sed hoc opus, hic labor est, cum infiniti sint errores, una veritas. Nos tamen vel ideo, quia una est veritas, tentabimus, annon possumus, si non exactissimum, præcipuum tamen & capitale criterium suppeditare.

## IX.

*Fundamen-  
ta perspi-  
cua doctri-  
na vere*

Fundamentum rationis sensio est. Ipse Apostolus à Christo maxime dilectus veritatem sensationum initio doctrinæ suæ supposuit, m) ipse B. Lutherus in paraphrasi fidei Christianæ jubet, ut quotidie Deo creatori pro omnibus bonis, tam animi quam corporis & inter illa etiam pro sensibus & eorum conservatione Deo gratias agere debeamus, ac similiter pro ratione & intellectu. Nam uti rationis fundamentum sensationes sunt, ita & revelationis fundamentum ratio recta est, hætenus videlicet, ut nulla revelatio vel ejus interpretatio, quæ dictamini rectæ rationis contradicit, pro divina haberi debeat, sicut nulla ratiocinatio vere humana, i. e. hominem decens est, quæ sensui communi contradicit. Ubi ergo deficit ratio, ibi incipit revelatio, & ubi desinit natura, ibi incipiunt supranaturalia. Ratio subordinatur revelationi, nequaquam ei opponitur. Revelatio supplet defectus rationis & insufficientiam, nullo vero modo rationem rectam, etiam sibi relictam abjicit aut destruit. Leges humanæ pariter dictamina rectæ rationis, jubentia aut vetantia, non tollunt, sed potius pœnis & præmiis additis eadem adjuvant, iisque quasi sepimenta circumponunt; Illis autem ratiocinationibus intellectus de actionibus humanis, quæ modo sic, modo aliter

fe

m) 1. Joh. I, v, 1.



se habere possunt, iustum aut prohibitionem addunt & ita eas firmius determinant, ut ordo & decorum in vita civili non turbetur. Denique Jurisprudencia, quæ tota practica est, de doctrinis est sollicita, quæ non cum speculationibus inanibus etfi subtilibus luctantur, sed quæ in viridi sunt observantia.

§. X.

Igitur criterium præcipuum insipientis Philosophiæ in doctrina de precibus est, si natura precum inculcetur aberrans a positionibus superius (n) traditis, & in ratione communi humani generis palpabiliter fundatis, & rationis loco solæ autoritates virorum, etiam celebrium, afferantur, sæpe ex astutia, sæpe bona fide ex præcipitancia, irrationales aut indecoras præces pro veris & decoris substituentium. Ita quamvis recta ratio dicat, serja desideria ac serias preces modo cum tristitia & fletu, modo cum fiducia & hilari animo posse esse conjunctas, imposuit tamen autoritas Doctorum famigeratissimorum ut fere communiter creditum fuerit, haud quaquam pro veris ac decoris precibus habendas, esse, nisi quæ fiant cum planctu & lacrymis, quem errorem jam alibi o) fusius demonstratum hic prolixius ostendere superfedeo. Ita quamvis dictamen rectæ rationis doceat, battologias, h. e. formulas precum multoties repetitas, si non importunas, certe parum decoras esse; quamvis Christus, etiam sanæ Philosophiæ restaurator, idem indecorum perspicuis verbis monstraverit p) nescio tamen, qui factum fuerit, ut indecora praxis ejusmodi battologiarum pro eminenter decora & pene sancta communiter hæcenus fuerit habita, saltem quod Romanis, cordatissimis scilicet mortalium, eadem fuerit usitata, q) & a Clero pontificio, invocationem san-

*Criterione  
doctrina  
falsæ, i) phi-  
losofica  
ejusque  
exempla  
tria.*

B

n) à §. 1. ad 6.

o) Vid. Dn. Præsid. *causela circa præcognita Jurispr. c. 1.*

p) Matth. VI, v. 7. *conf. Light-foot. in horis Hebraic. ad illum la-*

*cum ibique etiam Hammondum, Clericum.*

q) Ita Senatus apud Lampridium in *Commodo: c. 18. & 19. Parricida trahatur, rogamus Auguste:*



ctorum inculcante, r) & hac doctrina ingentes auctupante s) divitias, inde in praxin Ecclesiæ Christianæ fuerit introducta. Ita quamvis Ethnici etiam agnoverint, vel certe ex dictamine rectæ rationis agnoscere potuerint, quod sapiens neminem odisse debeat, & quamvis Christus iterum sanam hanc Philosophiam valde a Judæis obscuratam, pristinae luci restituerit, discipulos suos docens, spiritum Eliæ sub umbris rerum futurarum toleratum, non debere conjungi sub luce Evangelica cum spiritu mansuetudinis Christianæ; t) fere tamen omnia alia sibi persuadent, etiam in media Doctrina Evangelii, multi Doctorum, subinde Deum tantum non publice orantium, ut eos repleat odio hæreticorum, videlicet, quod autoritas Doctorum tenebris papatus immerforum u) hic utramque faciat paginam, et si lumen historiæ Ecclesiasticæ evidentes rationes suppeditet, formulam hanc nullum alium posse habere scopum, quam imperium cleri papalis in conscientias.

## §. XI.

*e Theologica, partim rationales aut etiam irracionales venditando*

Simili ratione criterium præcipuum doctrinæ pseudotheologicæ in eo consistit, quod vel preces mere naturales ac Philosophicas habeat pro supranaturalibus, vel quod rejecta plane & conculcata ratione recta, de motibus supranaturalibus plurima doceat, quæ nemo intelligit, nec ipsis talia docentibus exceptis. Non sufficit docere, quod preces debeant esse spirituales, si non distincte explicetur, quomodo spiritus divinus

*Parricida trabatur. Hoc rogamus, Parricida trabatur. Exaudi Cesar, delatores ad leonem. Exaudi Cesar, delatores ad leonem. Exaudi Cesar &c. vide & Eundem in Antonio Diadumeno c. 1. Gallicanum in Avidio Cassio. C. 13. Capitolinum in Maximino c. 26.*

r) Hinc enim orta repetitiones illæ in litanis, S. Christophore

*exaudi nos. S. Veronica exaudi nos. S. Longine exaudi nos, S. Martine exaudi nos &c.*

s) Vid. Monzamb. *de statu Imperii Germ. C. 8. §. 8. p. m. 421.*

t) Luc. 9. v. 55. ubi vide *Paraphrasin* Hammondi.

u) Notat H. Grotius *ad dictum locum Lucæ*, deesse illum versum

*ficus*



DE NATURA PRECUM JURIDICARUM, III

nus supranaturalis differat a spiritu rationali. Etsi enim supra-  
 naturalia haud dubie sint spiritualia, non tamen vice versa omnia  
 spiritualia sunt supranaturalia. Etiam Ethnici multa egre-  
 gie vera docuerunt, de precibus rite formandis, & si vel Seneca  
 evolvas, & loco Deorum, quos aliquando memorat, substituas  
 nomen Dei unius, nihil melius, nihil verius dici poterat: x)  
 & tamen ea omnia, utpote ex solo lumine naturali hausta, pro  
 supranaturalibus venditari nequeunt; & tamen pauci hæc ac-  
 cura-

B 2

ficulum 55. cum seq. 56. in quodam Msc. Anglicano, addita e a ratione; quod forte ibi dicta exscriptori asperiora visa fuerint. Unde patet, quam altas radices egerit spiritus persecutionis in animis Docentium, ut dura & aspera doctrinae ipsi videantur Christiana, contra doctrinae mansueta & Evangelica habeantur pro asperioribus. Mirum, quod non etiam expunxerint ex Luca cap. seq. 10. totam parabolam Christi de Samaritano & Judæo, ad id potissimum propositam, ut doceat Salyator, quam irrationalia & ipsi maxime displicens sit odium Hæreticorum (Conf Lightfootum ad diet Luc. X. v. 33.)

x) Seneca Epist. 10. circa finem: *Votorum tuorum veterum liceat Diis gratiam facias, alia de integro suscipe. Roga bonam mentem, bonam valetudinem animi, deinde corporis. Quidni tu ista vota sapientius facias? audiverit Deum roga, nil*

*illum de alieno rogaturus. Sed ut mora meo cum aliquo munusculo epistolam mittam, verum est, quod apud Athenodorum inveni. Tunc scito, te esse omnibus cupiditatibus solutum, cum eo perveneris, ut nihil Deum roges, nisi quod rogare possis palam. Nunc enim quantam dementia est hominum, turpissima vota Diis insusurrant: si quis admovent aurem, conticescent, & quod scire hominem nolunt, Deo narrant. Vide ergo, ne hoc precipi salubriter possit: Sic vive cum hominibus, tanquam Deus videat, sic loquere cum Deo; tanquam homines audiant. En veritates pulcherrimas, & ad confusionem plurimorum Christianorum, etiam inter docentes, à philosopho Ethnico relictas. Sed ecce & alium locum æque pulcrum & amoenum de stultitia precum humanarum; Epist. 31. Surdum te amantissimis tuis presta. Bono animo malepre-*

can-



curate distinguunt. (y) imo saepe scorias Ethnicismi, h. e. doctrinarum Philosophicarum falsarum veris admixtarum, de natura precum deprehendes inter arcana Systematum Theologorum

*cantur, et si vis esse felix, deos ora, ne quid tibi ex his, qua optantur, eveniat. Non sunt ista bona, qua in te isti volunt congeri: unum bonum est, quod beatae vitae causa & firmiter est, sibi fidere.*

y) Fuerunt enim, ni fallor, ex ipsis Patribus, qui Senecam obtales doctrinas, multis Doctoribus Christianis, circa ineptias evidentes occupatis, ruborem excutientem, pro Christiano habuerunt, & epistolas mutuas Pauli & Senecae commenti sunt, quasi videlicet tales veritates non possint provenire ex ratione sibi relicta, sed oriantur ex motibus Spiritus Sancti supernaturalibus; imprimis, quod simul observaverint, Senecam, ut ex ipso primo loco, modo excerpto, patet, Dei voce in singulari saepius usum esse. Sed si mentem Stoicorum, (nam & Athenodorus, ut vides *Dei pro Deorum* voce utebatur) paulo penitus inspicias, patebit, doctrinam eorum etsi in multis veram & pulcram, semper tamen aliquid admixti habere ex falso, ut adeo tanta admiratione digna non sit. Fabulas de episto-

lis Pauli & Senecae jam refutarunt alii. Deus Stoicorum qualis fuerit, constat ex variis locis Senecae, collectis à Gothoffredo in aureis ex Senecap. m. 86. eos se. per vocē Dei intellexisse fatum, fortunam, naturam, adeoque naturalia & supranaturalia turpiter confundisse. *Natura fatum, fortuna omnia ejus demum Dei nomina sunt varie mentis suae potestate* inquit noster IV. de *benef. 8.* & paulo ante c. 7. *Quid aliud natura quam Deus & divina ratio mundo & partibus ejus inserta?* Unde & illud *sibi fidere* quod pro unico bono habebat Seneca in *not. preced.* etsi commode ex regulis rectae rationis & Christianismi expositum, tolerari posset, si tamen cum observatione illa de natura Dei jungas, deprehendes, quod pariter tollat omnia supranaturalia, aut quod naturalia imperite in classē supranaturalium evehat. Quod si eadem exactitudine examines doctrinas patrum ecclesiae famigeratissimorum, etiam Augustini, Hieronymi, Ambrosii & similium, quas tanquam operationes spiritus sancti etiam



rum hodiernorum v. g. doctrinam de orando summo bono scientiæ, seu orthodoxiæ. z)

## §. XIII.

etiam in media luce evangelii incaute veneramur, reperies multo crassiores reliquias simulatæ sapientiæ, non solum haustas ex Platonismo & Stoicismo, sed & quod sub seculo magis barbaro viverent, quam Seneca. Atque hæc cautela multum proderit, ad debite æstimandas doctrinas hodiernas, ubi rarissime inveniuntur Augustini, Hieronymi, Ambrosii, quamvis plurimi affectent plus ultra.

z) Res patebit, si videamus quorsum tendat philosophia Senecæ de precibus prudenter instituendis. Ita enim pergit in loco ultimo, *Epist. 31. Non est, quod ex illo veteri voto parentum tuorum eligas, quid contingere tibi velis, quid optes: & in totum, jam per maxima acto viro, turpe est, etiam Deos fatigare. Quid votis opus est, fac te ipse felicem. Facies autem, si intellexeris, bona esse, quibus admixta est virtus; turpia, quibus mixta conjuncta est.* Et statim: *Quid ergo est bonum? Rerum scientia. Quid malum est? Rerum inscitia.* Habes hic errorem capitalem universæ philosophiæ Ethnicæ, communem Stoicis cum Platoniciis,

Cynicis, Epicureis, Aristotelicis, quo & ipse Socrates laboravit. Vide Lipsium *n. s. ad hunc locum Senecæ.* Cum tamen non solum repugnet primis Christianismi literis, inculcatis à Paulo *i. Cor. II. 1. & XIII. integro*, sed & rectæ rationi, saltem sensu communi rite utenti, ut demonstravit, Dn. Præses in *Cautelis circa Præcognita Jurisprudentiæ C. I.* Atque hanc cautelam etiam apud nos valde esse necessariam, exinde patet, quod ille error Senecæ à Papismo inter arcana politica præcipua fuerit relatus. Nam quid *Orthodoxia* aliud, quam *scientia veri*. At vero orthodoxiam pro summo bono habere, & odium non solum erroris, sed & errantium seu heterodoxorum, seu hæreticorum, (nam hæc tria synonyma sunt in praxi) inculcare, duo sunt fulera potissima imperii & divitiarum papalium. Sed & papismi error adhuc magis à vera sapientia abest, quam Stoicismi. Nam, ut vides, Stoici inculcabant ad minimum scientias practicas. Ast summum bonum orthodoxiæ papalis sunt ut plurimum speculationes scientiarum sub



*Partim re-  
jiciendo  
usum ra-  
tionis, & sic  
omne crite-  
rium tol-  
lendo na-  
turalia, di-  
stinguendi  
à suprana-  
turalibus*

Secundum criterium falsæ Theologiæ, in doctrina de natura precum, diximus in eo consistere, dum forte ex bona intentione & studio fugiendi extremi præcedentis, naturales preces pro supranaturalibus prædicantis, in alterum extremum viri quidam minime mali prolapsi sunt, ut rationem naturalem plane supprimerent, hominemque ad sensationem aliquam supranaturalem in dijudicandis motibus spiritualibus ad Theologiam & Christianismum, adeoque & ad preces Christianas pertinentibus ablegarent. Sed hoc pacto, si ratio naturalis tollatur, pronus erit lapsus in Enthusiasmum, etiam brutalissimum, sub prætextu motionum divinarum, ut exempla Anabaptistarum & Quackerorum fati palpabiliter docuerunt. Etenim in eo bene processum fuit, quod criteria rerum vere supranaturalium non in sensationibus intellectualibus & speculationibus inanibus, sed & in sensationibus cordis & gustu veritatum salvificarum fuerint quaesita. Sed cum tamen sensationes cordis hominem magis decipiant, quam sensationes speculationibus inservientes, norma utique danda erat, ad quam examinari debeant illæ sensationes cordis, ne sub prætextu supranaturalium motuum homo patiatur se abripi ad res absurdissimas, quod non potest non fieri, si ratio sibi relicta, sed suo tamen modo recta, quæ & intuitu irrogenitorum singulare Dei dominum est, abjiciatur & quasi pedibus conculcetur. Porro cum sensationes cordis, etiam hominem non decipientes aut seducen-tes, sint vel rationales & naturales, vel suprarationales & supranaturales, non sufficit discendi cupidus, si solummodo in genere & confuse, & absque sensu perspicuo, ipsis suadeantur motus supranaturales sed opera danda est, ut criteria certa, si non affirmativa, saltem negativa ad captum omnium dentur, discernendi naturalia a supranaturalibus, naturam a gratia. Sed hoc

subtilissimarum, in speculationibus nudis subsistentium, adeoque potius hominem in stultitiam se-  
ducentium, quam ut capaces sint viam veritatis ostendere, a)



hoc est officium doctorum Theologiæ, quod autem hætenus a multis doctrinæ sanæ cupidis sine magno fructu desideratum est. a) Nam sola provocatio ad normam sacræ scripturæ, æque generalis & confusa, hic non sufficit. Uti enim scriptura continet veritates tam ad Philosophiam quam ad Theologiam pertinentes; ita sua sponte fuit solas veritates in scriptura S. contentas ad fecernendos motus bonos supranaturales a naturalibus non sufficere. Quod si vero scriptura & ratio sibi relicta sibi opponantur, infinitæ orientur de interpretatione & sensu Scripturæ lites inter eos, qui contradictorias opiniones ex scriptura probare volunt, atque sic rejecta ratione, & supermanente saltemensione interna spirituali fiet seductio in circulum seu labyrinthum, dum primo norma sensationum spiritualium genuinarum jubetur esse sacra scriptura, deinde vero norma sensus genuini doctorum scripturæ, rursus jubetur esse sensus internus gaudii spiritualis, vel quid simile. Atque cautelæ nostræ necessitas facile illustrari potest per exempla in dissensu circa veritates partim theoreticas scripturæ b) partim circa practicas. c) Modus vero fecernendi motus supranaturales à naturalibus, quantum ad utilitatem humani generis pertinet, d) omnium simplicissimus erit, si ratio & revelatio, natura

a) Vide Dn. Præf. in cautel. circa præcognita Jurispr. Cap. 19. n. 24. & 25.

b) v.g. si in lite, quæ est inter Reformatos & Lutheranos de veritate interpretationis verborum eorundem alteruter provocet ad sensationem motuum spiritualium in lectione doctorum suæ sectæ. Vide quæ latius ea de re dicta sunt à Dn. Præfide in nois ad Huberum de

jure civitatis Lib. I. Sect. 6. cap. 5. n. 20. lit. k. p. 243.

c) Quidsi Enthusiasta motus irracionales sentiens vel interficendi aliquem, vel crimen læsæ Majestatis committendi, provocet ad scripturam, ille ad exemplum motuum Abrahami, hic ad exemplum prophetæ, Jehu in Regem ungentis &c.

d) Adjeci hæc verba, ut ostendam, ulterius meditandum esse, in quo-



natura & gratia sibi non opponantur sed illa huic subordinetur. e)

## §. XIII.

(Quatenus  
criteria do-  
ctrinae fal-  
sa philoso-  
phica &  
theologica  
ad 7 Crite-  
ram perti-  
neant)

Ostendet autem copia dicendorum in duobus paragraphis præcedentibus concentrata, quam multa hic monenda restent, si cautelam hanc pro dignitate exponere velimus. Sed quid ea ad nos? Cur non relinquimus philosophica philosophis, & theologica theologis, & de fecernenda Jurisprudencia sana à falsa non tantum sumus solliciti? Facilis autem ad hanc objectionem est responsio, eaque multiplex. Primo relinquimus ubique theologis doctrinam hujus in theologia primariae expositionem, eamque expetimus. Quod autem de cautelis fecernendi falsam theologiam à genuina sumus solliciti, ideo factum, quod ejus neglectus hæcenus multas turbas dederit in re-

quonam consistat majus damnum, an in eo, si quis habeat motus naturales & rationales pro supernaturalibus, an si habeat motus (bonos etiam) supernaturales pro rationalibus & naturalibus. Meo iudicio in solo primo errore damnum est metuendum, videlicet superbiæ spiritualis & arrogantiae pharisaicæ; At error secundus quomodo nocebit homini, modo motibus illis obtemperet, cum utique faciendi sunt aequae sapienti bona ad quæ lumen naturæ, quam ad quæ revelatio ducit. Et imo hic error, quamvis ex accidenti, hominem retinebit in majori humilitate. Unde rursus patet, quam aberrent, qui usum rationis in su-

pranaturalibus plane sequestrandum esse volunt.

e) Uti enim jam supra dictum, ubi definit natura, ibi incipit gratia. Unde si nihil magis lucrabitur ista methodus, saltem id periculum evitabit, ne irrationales ac plane diabolicos motus habeat pro divinis. Nam id commune habent Enthusiastæ cum pseudotheologis primæ classis, quod, dum evitare volunt periculum, ne falsam rationem & corruptam pro operatione & motu spirituali in precibus habeant, (secundum exempla §. præcedente propofita) in longe pejus incidant, habendo pro motibus divinis, qui nec umbram motuum rationalium habent.

f)



rebus publicis christianis. Ad JCTos autem in republica literaria pertinet, doctrinas de coercendis turbis reipublicæ inculcare discentibus, adeoque etiam, ubi utraque pars litigantium præterdit, alteram turbas dare, (uti regulariter fit in diffensionibus Theologicis in hæretificationes desinentibus) probe intelligere momenta utriusq; partis, nec tanquam stipites & truncos dependere a mera autoritate partium litigantium aut judicum, tantum non aperte ad partes pertinentium. At Philosophiam quod attinet, cautio secernendi veram Philosophiam a falsa duplici ex capite ad JCTos pertinet, semel, quatenus Philosophia est commune instrumentum etiam ICTorum adeoque emendatio ejusdem hoc intuitu etiam ad ipsos pertinet, & quatenus ICTus sine Philosophia est campana sine pistillo, tum & altero respectu, quatenus ipsa Theologia rixatrix & turbas movens in Ecclesia est filia falsæ Philosophiæ, adeoque non poterit ejus falsitas sensibiliter cognosci, nisi quis possideat criteria falsæ Philosophiæ,

## §. XIV.

Interim, quod directo ipsam Jurisprudentiam attinet, ut cautelam nostram generalem absolvamus, criterium falsæ Jurisprudentiæ in eo consistit, quod falsæ Jurisprudentia, qua legislatoria est, aut prohibeat præcepta jure naturæ, aut permittat prohibita, aut actiones, jure naturæ haud determinatas, confusa & obscure determinet, atque sic non pariat ordinem & decorum in vita civili, sed potius confusionem, eum in finem, ut ex hac confusione potentiores aut astutiores in republica lucrum sentiant, & simpliciores ac innocentes sub prætextu justitiæ vim patiantur atque supprimantur. Quatenus autem Jurisprudentia sumitur pro arte Juris, præcipuum criterium claudicantis Jurisprudentiæ est, si magis sollicita sit de speculationibus inanibus, quam de positionibus, quæ usum in praxi habent. f)

## §. XV.

Jam ut ad specialiora pergamus, & criteria veræ & falsæ Cautela  
C Juris- Speciales

f) Rationes criterii hic traditi quære in supra dictis §. 9.



quales hic  
sunt expe-  
dande.

Jurisprudentiæ, ad doctrinam de natura precum in variis juris capitibus applicemus, exerit quidem se effectus precum per varia capita Jurisprudentiæ, qua publicæ, qua privatæ: sed adnotabimus saltem potiora, quæ in praxi usum habent, vel quæ faciunt ad vitandos errores, praxin judicariam & consultatoriam turbantes. Ita notum quidem est, dominium incipere a possessione, possessionis autem esse tria communia vitia, impedientia, quo minus quis beatitudine juridica, quæ alios possidentes sequitur, frui possit, si videlicet possideat, vel vi, vel clam, vel precario. Sed cum nihil jam occurrat, quod de possessione precaria monendum sit, nolimus hic aliorum tradita exscribere.

**Cautela, ut  
venditor  
fide de pre-  
tio habita,  
ope precar-  
ii retineat  
dominium.**

## §. XVI,

Nisi quod intuitu possessionis precariæ illa cautela usum in praxi habeat. Constat ex Institutionibus, traditionem possessionis in emtione non transferre dominium, nisi fit fides de pretio habita, g) igitur dominium transfertur fide habita, & adeo Dominus, si pretium non solvatur, habebit saltem actionem exempto. Quodsi igitur venditor velit nihilominus dominium vel rei vindicationem retinere, conventionem opus erit, ut tum emtor possessionem ab eo precario roget, & ipse etiam precario tradat, h) Et si enim is, qui precario rogat, ut sibi possidere liceat, dicatur nancisci possessionem, id tamen cum effectu intelligendum est intuitu aliorum, non intuitu ejus qui rogatus erat, i) Cujus distinctionis, ope conciliare poteris dissensionem inter Proculianos & Sabinianos, cujus reliquiæ adhuc in Pandectis apparent, k) circa quaestionem subtilem magis, quam in praxi utilem, an videlicet duo possint eandem rem in solidum possidere, nec ne. Sunt quidem & alia similia pacta, quibus

g) §. 41. *Inst. de R. D.*h) *L. 3. C. de pact. int. Emt. & Vend.*i) *L. 15. §. 4. de precar.*k) Adeoque antinomias faciunt  
vid. *L. 3. §. 5. de acquir. & amit. poss. juncta d. l. 15. §. 3. de precario adde Cujac. Lib. 9. Obs. 32. 33.*



bus venditor fidem de pretio habens, poterit sibi dominium reservare, sed quæ ad scopum dissertationis nostræ non pertinent. l).

## §. XVII.

Cæterum uti nihil est in hoc mundo, quod non diverso respectu & profit & noceat, ita sunt ex Doctoribus, qui arbitrantur, cautelam præcedentem alio respectu esse noxiam venditori, quia videlicet emtor precario possidens non solvat usuras pretii. m) Quod tamen admitti vix poterit. Præterquam enim quod non adducatur lex, nec appareat ratio hujus assertionis, adeoque doctoribus sine lege & ratione docentibus, non sit credendum; non concipere possum casum, ubi illa observatio Doctorum locum habere possit. Usuræ non debentur nisi ex conventionione vel ex mora. Quod si nihil de usuris sit conventum, non solvet usuras emtor, nisi sit in mora. Quod si vero sit in mora, non video quomodo a præstatione usurarum eum liberare possit precaria possessio. Accedit, quod si fides habeatur de pretio, vel pretium sit promissum pure, vel in diem *auff. Tage-Zeiten* si pure & tamen fides habetur de pretio, non solet traditio possessionis fieri sine conventionione de usuris præstandis; si in diem, tum nullæ regulariter debentur usuræ, ante diei existentiam. Quod si autem promissæ fuerint usuræ ab emtore possessionem precario impetrante, nulla iterum subest ratio, quomodo per allegationem possessionis precariæ emtor se liberare possit ab usuris promissis. Et quamvis non sim nescius, usuras etiam præter conventionem & moram deberi ex

*Hac caute-  
la adhibita  
emprovent  
non libera-  
ri à præsta-  
tione usura-  
rum.*

C 2

singu-

l) Ita conveniebatur apud Romanos, ut res vendita conducere-  
tur ab emtore, tamdiu, donec pre-  
tium solveretur *L. Servi emtor  
16. de peric. & comm. rei vend. l. cum  
venderem 21. ff. Locati.* Cujus pa-  
cti, etsi id leges discrete non dicant,

haud dubie etiam erit effectus, qui  
in thesi indicatus est, *arg. d. l. 21.*

m) Tiraquell, *de Const. possess.*  
*part. 1. n. 4.*

n) *L. 12. §. 9. ff. mand. L. 19. §.  
4. de N. G.*



singulari æquitate n) adeoque multo magis dicendum videbatur, posse aliquem etiam liberari a præstatione usurarum; tamen id ipsum in quæstione est, & ista æquitas hæctenus nobis non videtur esse nisi cerebrina.

## §. XVIII.

*An clausula precarii in constituto possessorio noceat, an prodest, an sit superflua.*

His observatis etiam facile responderi poterit ad aliam quæstionem, a præcedente non multum aberrantem. Nota est in praxi utilitas constituti possessorii, cui communiter addi solet a Notariis clausula precarii, ut nempe qui hæctenus nomine suo & tanquam dominus rem possedit, post rem v. g. venditam aut donatam declaret, quod jam possideat nomine emtoris vel donatarii, & quidem precario, si clausula precarii sit adjecta. Jam non desunt Doctores, qui putant, hanc clausulam precarii magis nocere constitutario i. e. emtori vel donatario, quam ut profit, quia videlicet, o) si constitutum possessorium simpliciter adjiciatur, tum possessio tam naturalis, quam civilis sit translata ad emtorem & donatarium, at vero si addatur clausula precarii, tum saltem translata esse possessionem civilem, naturalem autem remanere apud venditorem & donantem p). Hic equidem verum est, Notarios sæpe ex ignorantia & incitiis juris, multas in formulis promissionum & contractuum adjicere solere clausulas ineptas & quandoque noxias; q) Verum si nunquam eorum causa deterior esset, quam in præsentis accusationis capite, possent haud dubie conqueri, sibi absque ratione sufficienti, ab invidis ac nimis rigidis formularum examinato-ribus controversiam moveri. Est utique precario accipiens in possessione respectu tertii, non autem respectu concedentis, ut jam supra monuimus. \*) Quomodo ergo nocere possit concedenti clausula precarii. Eadem ratio facit, quod ne quidem pro

o) Tiraquellus d. l. & alii, quos citat Illustr. Dn. Stryke de Cautel. contr. d. S. 2. c. 2. §. 7.

p) per leg. 15. §. 4. de precar.

q) Parthen. litig: l. i. c. 9. n. 34. seq.

\*) Supra §. 16.



pro superflua haberi debeat clausula precarii, adjecta constituto possessorio, cum profit constitutario, ad eo citius impetrandam aut redintegrandam possessionem adversus precario possidentem, r) quam si v. g. constituerit, se ab euntore ex capite conducti possidere s) nam haud dubie pinguior est conditio constitutarii si constituens rem, ut precariam, se possidere constituat, quam si constituat, se possidere ut conductam vel commodatam &c.

## §. XIX.

Deduxit nos ista conventio de precaria possessione ad contractus. Inter hos quomodo mutuum & commodatum inter se differant, ex Institutionibus notum est. Sunt & inter precarium & commodatum variae differentiae. Commodatum est contractus; Precarium actus liberalitatis, aut pactum legitimum praetorium. t) Unde ex precario non datur actio civilis ex contractu, sed solum interdictum. u) In commodato res ad certum usum conceditur, in precario restituenda est, quodcumque precario danti libuerit. w) Commodatarius praestat culpam levissimam, precario accipiens saltem latam. x) Datur actio commodati non solum directa, sed & contraria, ex precario saltem datur actio unica precarium danti. y) Commodati actio datur etiam adversus heredem ex facto defuncti, aut in precario heres ex dolo defuncti non convenitur, nisi quatenus ad eum pervenit. z) Ut alias differentias ex praecedentibus fluentes jam taceam. Jam quis ne-

*Cautela quod distinctio precarii à commodato nullum habeat usum in praxi.*

C 3

get,

r) Ill. Dn. Stryke d. S. 7.

in fin. d. 19. l. 1. §. 1. de precario.

s) L. 19. p. de A. & A. P.

t) L. 1. §. 1. L. 2. §. 2. L. 14. de precario.

u) Paulus in d. l. 14. à quo tamen pro more diffentit Ulpianus

d. l. 2. §. 2. & Javolenus l. 19. §. 2.

v) L. 1. §. 1. de precario.

Eod. actionem praescriptis verbis concedentes.

w) L. 17. §. 3. Commod. L. 1. pr. de precar.

x) L. 5. §. 2. Commod. L. 8. §. 3. de precar.

y) T. Tit. ff. de precario.

z) L. 8. in fine de precario.

(5



get, operam dandam omnino studioſo Jurisprudentiæ, ut iſta minime confundat, & leges Juſtiniæ ſibi probe cognitæ faciãt. Quodſi vero ea ſolum diſcenda ſunt, quæ utum in praxi habent, ſecurus in utramque aurem hoc intuitu dormire poteſt ingenuus juris cultor, cum illæ diſtinctiõis omnes nullum habeant uſum in praxi.

*Eaque probatur autoritatibus Dd.*

Prima diſtinctio ceſſat hodie, quia hodie contractus & pacta intuitu actionum coincidunt. a) Accedit, quod etiam intuitu ipſius juris Romani, quoad primam quidem originem ex hypothefi, quod precarium non eſſet contractus, nec adeo eo nomine actio jure civili prodita eſſet. Prætor ei, qui de reſtitutione ſibi cautionem præſtari non curafſet, interdictionem conceſſerit. Poſtea tamen Juri Romani etiam deficienti cautione expreſſa, tacitam ex negotii natura collegerint, indeque actionem præſcriptis verbis introduxerint. Unde & illo tempore hoc interdictionem, i. e. ejus neceſſitas jam evanuiſſe videtur, quod hodie multo magis dicendum, poſtquam omnis conventio actionem tribuit. b) Secunda diſtinctio hodie ceſſat, quia commodans, ob caſum inopinatum obvientem re commodata ad proprium uſum indigens, eam, uſu vel tempore nondum finito, avocare poteſt. Si namque locans, ex caſu antea non proviſo, rem locatam, qua ipſe opus habet, repetere poteſt nondum finito locationis tempore, c) multo magis hoc obtinebit in contractu commodati, quippe in quo uſus rei gratis conceſſus. Atque hæc videtur tacita & præſumpta mens commodantis eſſe, qui intendit quidem commodum re ſua gratis alteri afferre, non tamen cum ſuo incommodo & damno, quod tali caſu inopino contingente, eveniret. d) Nec ob-

a) Dn. Titius *Jurisprivati Lib.*  
4. c. 11. §. 12.  
b) Dn. Beier *in poſt. ad Pandect.*  
*ad Tit. de precario p. 716. Conf. Dn.*  
*Tit. ibid. §. 17.*

c) L. 7. C. locati.  
d) Zoës *de Commod. n. 20.*  
*Molina de J. & J. diſp. 294. n. 8.*  
*& ſeqq. Bonacin. de Contract. Diſp.*  
*3. q. 15. n. 1. Joh. de Dicaſtillo de*  
*J. &*



obstat, quod commodans usum commodatario ad certum tempus concefferit, adeoque etiam suo cum incommodo fidem servare teneatur, e) nec mutare consilium queat in alterius detrimentum: f) nam respondetur: id quidem regulariter se habere, sed nos agimus de casu speciali excepto. Et quamvis nequidem donatio possit revocari, ob supervenientem ejus, qui donavit indigentiam, a donatione tamen ad commodatum non licebit inferre, quia rei donatæ & traditæ dominium transfit in donatarium, in commodato solum usus transfertur, qui facilius, quam dominium revocari potest. g) Cessat & hodie tertia differentia: quia jam latius alibi fuit ostensum a Dn. Præsidente h) quod distinctionis culparum, in Jure Romano frequentissima, nullus unquam fuerit, nec esse potuerit usus practicus, in specie vero quod precarium attinet, quod ex ipsis genuinis principiis Juris Romani, rem precario accipiens præter dolum, etiam præstare debuerit culpam seu negligentiam, & quod rationes pro adversa sententia plane non conhareant. i) Quod quartam differentiam spectat, nihil hodie vetat, quo minus etiam precario accipienti hodie detur actio adversus dantem ratione indemnitate, similem actioni contrariæ commodati: k) Denique etsi quoad quintam differentiam jure Romano heres in precario non ulterius teneretur, quam quatenus ad eum pervenit, secus ac in commodato, tamen si differentiam hanc secundum mores experianem, eandem plane cessare existimo. In omni enim precario

J. & J. L. 2. tract. 7. disp. 1. v. 5. & seqq.

e) C. 1. vers. certum & vers. cum non de Commod. l. in commad. 17.

f) Sicur. ff. eod. §. 2. in 6.

g) C. mutare 33. de R. 7. in 6.

h) Struv. Decis. Sabbath. Cap. 5.

Dec. 1. quem sequitur Illustr. Dn.

Stryke in Usu Mod. ad tit. Com-

mod. §. 1. add. Grotius de J. B. & P. II. 16. 27. 1. ibique Osander.

h) In Diss. de Usu practico doctrina de præstationibus culparum Cap. 2. integr. o.

i) Diss. Diff. c. 1. S. 48. usque ad 56.

k) Dn. Titius d. Lib. 4. Cap. 11. §. 18.

(m)



cario pactum subesse, negari nequit. Quemadmodum itaque stipulatio precario adjecta perpetuam parit actionem l) ad heredes transitoriam, m) ita quoque hodie pactum, quod vim stipulationis habet, heredes obstringit, quo posito, contra heredem conditione ex moribus experiri fas est, æque ac contra heredem ex commodato, datur actio commodati n).

## §. XXI.

*Cautela de  
vitanda  
subtilitate  
inutili ju-  
ris Romani  
de precario  
ad certum  
tempus  
concesso.*

Celsus ait o) *Cum precario aliquid datur, si convenit, ut in Calendas Junias precario aliquis possideat, num quid exceptione adiuvandus est, ne ante ei possessio auferatur. Sed nulla vis est hujus conventionis, ut rem alienam domino invito possidere liceat.* Absurda ratio, quæ simul omnia pacta & omnes conventiones de usu rei, etiam per commodatum, aut de possessione, in alterum ad certum tempus translata, tollat. Quod si eadem ad precarium in specie debeat esse restricta, ut non valeat conventio, ut rem alienam domino postea invito precario possidere liceat, aperte hæc assertio petit principium, nec pro ratione afferre potest, cur non idem valeat in precario, quod in commodato. Neque unquam credo, hæc mira sententia Celsi apud Romanos in praxi recepta fuit, cum occurrant alii textus, qui hujus pacti mentionem faciunt, tanquam de quo nulum sit dubium, quin effectum habeat. Ulpianus ait p) *Item, qui precario ad tempus rogavit, finito tempore, etiamsi ad hoc temporis non rogavit, tamen precario possidere videtur, intelligitur enim dominus, cum patitur eum, qui precario rogaverit, possidere rursus precario concedere.* Idem ampliat Pomponius q) *Sed si manente adhuc precario tu in ulterius tempus rogasti, prorogatur precarium, nam nec mutatur causa possessionis, & non*

- |  |                                  |
|--|----------------------------------|
| l) L. 15. §. 3. de precas.                                       | dati §. 3. Conf. eundem de caut. |
| m) l. 13. C. de Contrahendis Stipul.                             | Contr. S. 2. C. 2. §. 4.         |
| n) Verba sunt Illustr. Dn. Strykii in Usu moderno ad tit. commo- | o) l. 12. pr. de precar.         |
|  | p) L. 4. §. 4. eod.              |
|  | q) l. 5. p. eod.                 |



constituitur eo modo precarium, sed in longius tempus profertur. Si vero preterita die rogas, propius est, ut soluta jam causa precarii non redintegretur, sed nova constituatur. Et egregie falluntur, qui assertionem Celsi in æquitate naturali fundatam putant, Ulpianum vero & Pomponium saltem in eum casum restringunt, ubi dominus ad tempus precarium concedens, defacto non mutaverit voluntatem, etsi de jure potuerit. r) Nam uti hoc ultimum præsuppositum plane frigidum est, et, si partim verba Ulpiani & Pomponij consideres, partim modum, quibus uti solent ac debent. Jcti in casibus dubiis prudenter for mandis, expendas, ad illos duos textus Ulpiani & Pomponii non nisi per apertam torturam applicabile; ita prior assertio, quasi responsum Celsi sit in ipsa æquitate fundati, repugnat iis, quæ hæctenus ex primis rationis rectæ & doctrinæ generalis de conventionum natura principiis in contrarium adduximus. Nec juvatur sententia nobis adversa ex ratione æquitatis, qua Ulpianus alibi s) æquitatem interdicti de precario explicat. Nam facile responderi potest, Ulpianum ibi loqui de regula & abstrahendo a pacto illo adjecto exceptionem a regula faciente. t) Et recte jam B. Brunnemannus u) observavit hoc pacto adjecto transfundi precarium in commodatum, prout etiam in aliis negotiis bonæ fidei fieri solet, etiam secundum principia Juris Romani. x) Quicquid tamen sit de sententia & principiis Juris Romani, in eo certe Brunnemannus rem acu tetigit, dum asserit y) hodie certe moribus Germaniæ ex tali pacto dari pos-

D

fe

r) B. Struv. *Decis. Sabbath. c.*  
4. *decis. 10. & 11.*

s) l. 2. §. 2. ff. de precar. *Naturalem habet æquitatem* (hoc interdictum.) *Est enim natura æquum tamdiu te liberalitate mea uti, quamdiu ego velim, & ut possim revocare, cum mutavero voluntatem.*

t) Eadem responsione utitur B. Struvius in *Decis. 1. cap. seq. 5. Resp. ad obj. 1. ibi adductam.*

u) *add. l. 12. de Precar.*

x) l. 1. §. 8. *depos. l. 46. locat. §. ult. J. mand. verb. in aliam formam negotii cadere.*

y) *d. l.*

27



se conditionem ex lege, vel præscriptis verbis actionem, (adeo-  
que multo magis exceptionem, quam in primis negabat Celsus,) quia omnia pacta non turpia per se hodie subsistant; adeoque huic ultimæ certe assertioni frustra opponitur illa imaginaria æquitas modo notata, & quod tamen dominus, ad tempus precario concedens, non aliam mentem habuerit, quam precarium saltem usum concedendi, non vere contrahendi commodatum, adversus quam & illud insuper dici potest, quod potius dominus concedendo usum certi temporis, videatur saltem precaria voce usum esse in significato laxo, quatenus nempe & commodatum & mutuuum & locatio &c. ad preces petentium sæpe ineuntur. z) Paucis: & quoad principia Juris Romani & quoad mores nostros, pro nostra doctrina egregie facit Philosophia Pauli, a) ICti alias non ubique æquitatem sequentis, qua quidem in doctrina commodati utitur, sed quæ tamen ex rationis identitate etiam aptissime ad precarium applicari poterit b) *Sicut voluntatis, inquit & officii magis, quam necessitatis est, commodare, (precario dare) ita modum commodati. (precarii) finemque præscribere, ejus est, qui beneficium tribuit. Cum autem id fecit, id est, postquam commodavit, (precario ad tempus dedit) tunc finem præscribere, & retro agere, atque intempestive usum commodate (precario datæ) rei auferre, non officium tantum impedit, sed & suscepta obligatio inter dandum accipiendumque. Geritur enim negotium invicem, & ideo invicem (etiam in hoc casu*

z) Et hoc sensu intelligo assertum, cujus meminit B. Brunne-  
mannus d. l. quod vaga sit natura  
precarii, quam in rem Bachovium  
& Hilligerum citat. Sed id tamen  
miror, quod ex hac ratione isti au-  
tores velint defendere istam mi-  
ram Celsi doctrinam, cum potius

faveat nostræ sententiæ. Ideo enim  
quia vagam naturam habet pre-  
carium, facile etiam potest admit-  
tere pacta cujuscunque generis,

a) l. 17. §. 3. commod.

b) Prout etiam rectissime ap-  
plicat Illustr. Dn. Strykius de  
cautel. contract. Sect. 2. c. 2. §. 5.



fu precarii) *proposita sunt actiones, ut appareat, quod principia beneficii ac nuda voluntatis fuerat, converti in mutuas prestationes &c.*

## §. XXII.

Sed tamen hactenus dictis, de differentia inter precarium & commodatum hodie in praxi cessante, valde videtur ob-  
 stare, quod commodatum sit contractus Juris Gentium c) & quod adeo differentia inter commodatum & precarium etiam ipso Jure Gentium niti videatur. d) Verum salva res est. Obligatio ex conventionione commodati, mutui, precarii orta, deducitur ex regula Juris Gentium, pacta esse servanda. At differentia inter commodatum & precarium peculiaris plane videtur fuisse Juri Romano, cum apud Græcos non invenerim harum duarum conventionum diversa nomina. e) Imo nec differentia inter mutuum & commodatum aliis gentibus tanti fuit visa, ut inde peculiare contractus facerent. Quare nec hodiernum apud Gallos f) aut Germanos mutuum & commodatum, multo minus precarium peculiari nomine insigniuntur, sed mutuo, commodato, precario dare & accipere, una voce seihen & borren exprimitur. Unde non errabis, si dixeris, differentiam juris Romani inter mutuum & commodatum non habere usum in praxi. Etsi enim jus Gentium dicitur, in concessio usu rei fungibilis & non fungibilis, tacite actum censer, ut idem ibi in genere, hic in specie finito usu restituatur, tamen reliqua differentie juris Romani, quod mutuum sit contractus stricti juris, mo-

*Nec differentiam inter precarium & commodatum, imo ne quidem inter hoc & mutuum esse juris gentium.*

## D

c) S. 2. in fine Inst. de J. N. G. & C.

d) Vid. Pufend. de N. & G. L. 5. c. 4. §. 6.

e) vid. Theophil. ad Instit. quib. modis re contrahatur obligatio, ubi & in Græco adhibet vocem

καρποδότης Conf. & Fragmenta L.

xii. Tabb. Erodium de rebus judicatis ubi nihil peculiare ex moribus Græcorum circa differentiam commodati aut precarii deprehendit.

f) Vid. Clariss. Barbeyracum in not. ad Pufend. d. S. 6. n. 1.

g)



monopleuros, commodatum contractus bonæ fidei, & quæ sunt aliæ plures, aliunde quam ex naturali & communi objecti diversitate petitæ, vellem audire, quomodo probari possit, quod illæ ex Jure Gentium oriuntur, aut usum in praxi forensi Germanica habeant, quod tamen fusius ostendere ad præsentis disputationis scopum haud pertinet.

## §. XXIII.

*Est hanc esse causam præcipuam cautela nostra. Ratio esse usum repetendam rei commodate ante finitum tempus.*

Atque adeo communes juris naturalis regulæ in contractibus beneficiis, ubi usus rei aliis conceditur (ut pariter in mutuo commodato & precario fit) usurpandæ, pro vera ac primaria causa haberi debent, quod apud Germanos istæ differentiæ quinque Juris Romani inter commodatum & precarium non habeant usum, ne putes, nos solis autoritatibus Doctorum absque ratione hic fuisse usos, aut solas illas rationes, quas ex Doctoribus, supra adductis, allegavimus, esse præcipuas. Quin potius assertis illis Doctorum id videtur addendum esse. Quamvis jure Romano essentialis differentia inter commodatū & precarium in eo constiterit, quod commodatū dictum fuerit, ubi res ad certum usum vel tempus utenda data, precarium ubi nihil tale adjectum fuerit; & quamvis supra notatum fuerit, ex æquitate etiam commodantem, si re valde opus habeat, posse æque repetere eandem ante finitum usum, ac precario dantem; adhuc tamen respectu usus præctici intuitu hujus differentiæ quædam sunt observanda. Forte enim pro sustinenda diversitate inter contractum commodati & precarium afferre quis posset, quod interdictum de precario sit utilius actione commodati, ad repetendam rem commodatam ante finitum tempus, si ipse commodans ea valde habeat opus, quia non solum interdicta sunt celebrioris expeditionis, quam actiones civiles quæcunque, etiam summariæ, & id haud dubie ob eam rationem, quia in precario, si de eo constet, precario dans nihil debet ulterius probare, at in actione commodati illa probatio ipsi sæpe difficilis futura est, quod re illa commodata ipse habeat opus, & quidem valde. Nam uti locatori non conceditur ob quamcunque novam utilitatem, sed ob gravem & in legibus approbatam, ante finitum tem-



tempus rem locatam repetere, ita nec commodanti permitte-  
tur allegare quamcunque levem utilitatem ex usu rei com-  
modatae percipiendam. Verum ad ista multipliciter respon-  
deri potest. 1) Etiam si haec omnia concedantur, tamen propte-  
rea non magis opus erit, ut ex commodato & precario fiant duo  
distincti contractus, quam si quis velit ex emtione, verbis nudis  
& per scripturam contracta, ex emtione pura aut conditionali,  
item ex ipso precario, viva voce aut in scriptura promisso, duos  
novos contractus effabricare, etsi inter illas empti onum diver-  
sas species oriantur etiam diversa jura specialia; aut etsi em-  
tio aut precarium, in scriptura celebratum, facilius possit pro-  
bari, quam ubi viva voce contrahitur. 2) Interdictum Praeto-  
ris haud dubie est celerioris expeditionis, si modo de precario  
constet, sed si reus neget esse precarium, actori probatio preca-  
rii ita difficilis reddi potest, ut forte commodanti, ubi de com-  
modato constat, probatio nova supervenientis indigentia.

3) Est κρινόμενον an accurate doceant, qui docent, ullum in-  
terdictum Praetoris, qua tale, hodie obtinere in usu forensi. 4)  
Praxis communis Germaniae legibus publicis introducta, ita  
proh dolor! est comparata, ut interdicta, quae Jure Romano  
celerrimae erant expeditionis, & intra annum finiebantur, mo-  
ribus Germaniae durent per seculum. 5) Et haec ipsa tædiositas  
processuum facit, ut etsi doctrina de re locata & commodata ob  
novos usus repetenda, summa nitatur æquitate, tamen raro in  
foro hæ actiones compareant, quia processus noster ita est  
comparatus, ut non possit actor obtinere suum scopum. Fin-  
ge locatorem ædium ad decennium, elapso anno, nova  
emergente necessitate velle repetere ædes. An putas, si reus  
sit morosus, & cautelis velit uti, ipsi ab ordinationibus processu-  
alibus communiter suppeditatis, actorem ante finitum decen-  
nium posse obtinere sententiam definitivam, quae executioni  
mandari queat? Hinc cauti advocati alia remedia solent sup-  
peditare actori, v. g. ut operam det, an non absque metu vio-  
lentiae & tumultus possit januas & fenestras ædium locatarum  
tollere. Ita enim conductor adiget, ut ipse ex reo fiat actor,  
atque



atque ita ad minimum adigatur, ut ipse tædio processus, amabili conventionē locantis desiderio satisfaciatur. Quamvis nec hæc cautela sit universalis & ubique applicanda, v. g. si reus sit potens, aut habeat faventem iudicem &c.

## §. XXIII.

*Cautela,  
quod non  
usus rei  
omnis,  
precibus  
impetratus,  
pro preca-  
rio sit ha-  
bendus*

Sed & porro in doctrina de precario cave, ne statim omnem usum rei alienæ pro precario habeas, ita videlicet, ut putes, te usum rei tuæ, ad preces alterius ipsi concessum revocare posse, quando tibi libuerit. Precarium equidem a precibus dicitur, & ad preces alterius conceditur, sed non vice versa, omne, quod ad preces alterius conceditur, precarium est, nam & donatio & servitutis constitutio & privilegii concessio præsupponere possunt preces præcedentes. Unde ab illustri quadam Facultate Juridica responsum fuit, actores precarium haud quaquam probasse, qui probaverant, quod reo concesserint ad preces ejus, ut in agro Universitatis pecus suam pasceretur, nam ad constituendum precarium omnes negotij circumstantiæ sunt considerandæ. z)

## §. XXV.

*Cautela de  
accurati-  
us inqui-  
renda natu-  
ræ definiti-  
one pre-  
cariæ.*

Pertinet etiam ad contractus, nescio quales, precaria, inventum Juris Canonici, cujus naturam exponere difficile est, ita de ea variant interpretes. a) Alii enim definiunt, quod sit *contractus, Jure civili ferme in cognitus, in quo res immobilis alicui ad preces ejusdem conceditur in perpetuum, vel ad vitam accipientis vel ad tempus longum, ita ut beneficii cujusdam loco sit, vel etiam ad tempus breve, sed certum & determinatum, ita, ut ante illud elapsum revocari non possit* b) Vides, quam Autores se torqueant, ut occultent effectum hujus contractus i. e. denominationem Juris, quod ex hoc contractu precifista (liceat enim terminum Juris, precariæ nostræ affinis, de quo infra c) etiam ad

a) vid. Ill. Dn Strykius de *Cau-  
tel. contr. loco sæpius citato* § 6.

a) Cujacius *L. 4. Obs. 7.*

b) Joh. Pirhing *metb. nova Ju-  
ris Canon Tom. III. ad Tit. de pre-  
cariis sol. 250. & quos ibi citat.*

c)



DE NATURA PRECUM JURIDICARUM, R

ad questionem presentem usurpare] acquirit, utrumne sit beneficium & quale, an saltem, ut loquuntur, loco beneficii, & quidem cujusdam; utrumne usufructus transferatur ad precistam, an saltem usus, an plane dominium quoddam utile; item an in perpetuum, an ad tempus, an revocabiliter an irrevocabiliter, & an pro lubitu, an ex certis causis. Nam quamvis in verbis finalibus revocabilitas negetur, tamen verba ita concepta sunt, ut videantur restringi posse saltem ad ultimum casum, & mox dicenda ostendent, istam etiam assertionem, quæ in verbis ultimis continetur, tolli per limitationem, regula ipsa amplio-rem. Nec etiam memorantur ac commendantur autores, qui videlicet contractum non solum pandectis Juris Romani, sed & gentibus moratoribus pariter & barbaris incognitam invenerint: multo minus memorantur rationes, quæ novo hujus invento causam præbuerint. Propius ad rem accedunt alii, precariam definientes, quod sit jus utendi fruendi concessum, ei aut heredibus ejus, qui ecclesiæ rem suam donavit, vel in ea re sola, vel in aliis rebus ecclesiæ, vel tam in ea, quam in aliis rebus ad certum tempus vel in tempus vitæ donatoris, vel etiam liberorum, & vel sine vel cum annua pensione. d] Vides igitur esse inventum ecclesiæ. Sed causa tamen introductionis non memoratur, neque deprehendi eandem pro dignitate esse expositam ab illis, qui de precariis commentati sunt e] Neque diplomata de precariis loquentia f] instruent aut satisficient curiositati inquirentium in rerum origines. Nam haudquam solemus causas, quæ contrahentes ad contrahendum mo-

c) Infra §.

d) Franzk. *de laudem*: c. 12.  
Ziegler *ad Lancell. lib. 2. tit. 27.*  
§. 5. p. 623. Conf. Struv. *Decis. Sab-*  
*bath. cap. 4.*

e) Neque, quod mireris, à Paulo Sarpio *in tractatu de beneficiis,*

eti ex proposito ibi artes clericales depingat. De precaria enim solum paucissimis & quasi obiter agit §. 19. p. m. 92. seq.

f) Quorum plurima collegit Cangius *in Glossario hac voce,* qui & plena manu alios scriptores de



vent contractibus inferere, aut si inferantur, plerumque non magis veræ esse solent, quam, quæ inferuntur literis patentibus, quibus belligerantes causas bellorum manifestas reddunt. Forte igitur nec injucundum erit, nec inutile, si tentemus an justam precariæ definitionem formare possimus, unde natura ejus accuratius inspicere possit. Non vero possunt naturæ actuum humanorum accuratius inspicere, quam si inquiratur in rerum origines, & intentiones agentium. Quidsi itaque sic dicamus: *Precaria est contractus peculiaris & aliis populis in usus factus, inventus jam ante plurima secula a clero pseudo Christiano ad decipiendos laicos, ut sub spe lucri, ab ecclesia captandi, bonis ipsi aut eorum liberi & consanguinei exuantur, aut ut sub falsa promissione usus fructus rerum propriarum, Ecclesiis ad emendam salutem æternam datarum, sed quandocumque Ecclesie placuerit, iterum adimendarum laicos & salutem æternam & libertatem, re inestimabili, & bonis insensibiliter fraudarent.* Nemo in hac definitione vel verbum videamur frustra posuisse, eandem, sed paucis declarabimus.

## §. XXVI.

*Precaria  
quanta  
quanta,  
est ad de-  
plumandos  
Laicos in-  
venta.*

Valde operam dedisse clerum Pontificum ad acquirendas opes infinitas, & effectus testatur, & illud aureum axioma de rebus Ecclesiæ non alienandis, vi cujus, dictum Christi quod dare beatius sit, quam accipere, tanquam nimis simplex, non sine applausu rejicitur, & locus ejus articulus fidei primarius in eo ponitur, omnia acquirenda, nihil dandum esse, ut adeo hoc intuitu ecclesia hæc clericalis non coelo, nec purgatorio, sed inferno sit simillima. g) Purgatorium, doctrina de sanctis, & quod sine clero nullus divitum mori debeat, atque hic aucupatæ hereditationes & legata ad pias causas, modus acquirendi

precariis tractantes indicabit. Conf. Lehm. *Chronici Spirens.* lib. 2. cap. 43.

g) Ut enim ex purgatorio quidem, sed ex inferno nulla est re-

demtio, ita etiam bona Ecclesiæ acquisita inde non redeunt, hinc & originem sumit manus mortua.

h)



rendi fuit primarius & antiquissimus, ita, ut jam Hieronymi tempore Reges & Principes opus habuerint, ejus augmenta ulteriora legibus interdicens. h] Opus igitur fuit, ut & de aliis acquirendi artificii sollicitus esset Clerus. Invenit ergo Precariam jam sub Augustini temporibus, i] eaque jam sub primis Francorum regibus fuit in viridi observantia; k] Et persuaserunt adeo Laicis, ut si salutem æternam vellent consequi, l] Ecclesiæ bona sua donarent, & earum usum fructum ad dies vitæ, vel etiam ad heredes, in conventionem expressos, transferendum, precibus humilibus ab Ecclesia impetrarent. Unde & precariæ nomen, quæ tamen & præstariæ titulo jam in illis antiquis formulis insignitur. Etsi enim vi ipsius conditionis, quam in donationibus apponebant, istud quæcumque simulacrum usus fructus sibi reservarent donatores, tamen pium erat, & Clero lucrosum, quod precum ope potius crederetur illa acquisitio fieri. De lucro, quod Clerus ex illis larvatis precibus sensit mox memorabimus. Pietatis prætextus in eo fuit quæsitus, haud dubie bona, quæ homines possident, si Deum respicias, non sunt nec in dominio hominum, nec jure usus fructus aut commodati, sed solum precario possidentur. Ecclesia est sponsa Dei & Christi. Sponsa utitur jure sponsi. Clerus est Ecclesia repræsentativa. Ergo quicquid Ecclesiæ donatur, revera non ditiores facit sponsam Christi, sed saltem humili declaratione offert sponsæ, quæ jam sunt sponsi, & precibus illis declarat, quod bona sua velit precario saltem a sponsa recipere. Interim, ut & hodie fieri solet, etiam in illis seculis multi fuere homines nascuti, quibus subolebat arcanum, quod sub hac pietate captaret Ecclesia, unde fervor

E

hujus

h) Vid. Martin. Schook *Exerc. Var. III. §. 9.*

i) Amelotus Husseus *ad Paul. Sarp. de benefic. d. p. 92.*

k) Vid. *formulas Marculfi &*

*ad eas Bignonium.*

l) Hinc in formulis Marculfi lib. 2. mentio fit in præstaria clausulæ; *Pro salute anima.*

m)



hujus pietatis haud dubie refrigescere cœpit, in primis cum & ipsi reges Francorum invigilarent, ne respublica nimia hac liberalitate detrimentum caperet. m) Quare iterum novis illecebris opus fuit ad alliciendos Laicos. Et igitur placuit Ecclesiae, ut qui offerret bona sua Ecclesiae, quæ singulis annis fructus v. g. 100. aureorum ferrent, reciperet ab Ecclesia ad dies vitæ, vel ad tempus determinatum annuatim 300. aureos. n) Facile autem patet, quod plurimos Laicos, in primis liberis destitutos, aut etiam liberis præditos, quibus magis cura bonorum præsentium, quam amor familiæ cordi esset, hic hamus attraxerit, cum hoc pacto triplum fructuum consuetorum perciperent, & ita lautius ac multo commodius vivere possent. Interim tamen nullum est dubium, quin plus lucrata fuerit hoc pacto Ecclesia, post mortem donantium proprietatem bonorum acquirens. o) & haud dubie non nisi cum hominibus profectionis ætatis, vel quorum luxuriosa vita spem faceret, haud diu continuandæ vitæ, tales contractus celebrans. Sed haud dubie illud genus preciarum non nisi in casu necessitatis ab Ecclesia fuit usurpatum, unde mox crescente quotidie Laicorum pietate, hi videntur contenti fuisse, si saltem fructus consueti absque duplo vel triplo ipsis relinquerentur, in tantum, ut insuper & canonem vel censum annum Ecclesiae de bonis istis solvere inciperent. Vides adeo, quod precaria sit arcanus modus depulmandi insensibiliter Laicos. Jam etiam breviter monstrabimus, quam mala fide & fraudulenter hic insuper usâ fuerit Ecclesia Catholica.

## §. XXVII.

*Male &  
fraudulenter*

Quam exosum sit hominum genus, & quam fraudulentis ac malis artibus opus habeat, qui hereditates legitimis successori-

m) Vide quæ ea de re, quamvis paululum obscurius, narrat Lehmannus d. c. 43.

n) *Caus. Precaria Caus. 10.*

qu. 2. Factum id Seculo nono. Hufsius d. l.

o) Judice ipso Paulo Sarpio d.

l. p. m. 94.



foribus interceptiunt, alibi latius deduxit Dn. Præses. p) Hunc vero scopum sibi etiam in precariis proposuisse Ecclesiam, ex modo dictis constat, & facile concipere poteris, quanta bona ablata fuerint orphanis, viduis & consanguineis indigentibus ac pauperibus, aut saltem intercepta per illam triplicationem fructuum consuetorum. Sed transeant ista, videamus saltem fraudes in precariis communibus adhibitas, & quidem ne affingamus aliquid Ecclesiæ, secundum doctrinam, quam ipsum Jus Canonicum, & qui primus ad manus est Doctor Juris Canonici q) nobis suppeditabit. Ait pontifex. r) *Precarie, que quandoque de Ecclesiarum possessionibus fieri solent, non sunt pro voluntate concedentium revocande.* Vides hic escam ad alliciendos Laicos, quis enim tam stultus foret, ut bona sua Ecclesiæ donaret, si, ut in precario fit, Ecclesia usum fructum concessum ipsi iterum pro lubitu adimeret. Sed jam audi & fraudes, vel potius limitationes & exceptiones, quibus Jus Canonicum & Canonistæ hoc promissum pro lubitu eludere aut regulam sine contestatione fraudis tollere queunt. Primo non poterit revocare concedens, sed bene tamen concedentis successor. s) Ergo cave, ne decipiaris. Sed facile sentio, nec tibi deesse advocatum, cautelas & fraudes pias suppeditantem. Curabis videlicet, ut concedens pro se & successoribus tibi sub gravi pœna promittat, quod nolit revocare bona ita concessa. Concedunt precarias regulariter Episcopi, homines divites. Ab his ergo in casu violatæ fidei certa pœna, in scripto promissa, per actionem summarissimam & processum executivum poteris pœnam non difficulter exigere. Sed audiat & altera pars. Non urgebo, etiam processus summarissimos & executivos, non prodesse actoribus adversus reos potentes, saltem videamus, quid Jus Canonicum ad hanc cautionem dicat. Nequaquam inquit. t)

E 2

tene-

p) *Dissert. pecul. de Jur. in jusso heredipetarum, & de captatoris Institutionibus.*

q) *Pirhing ad Tit. de precariis.*

r) *Cap. 3. de precariis.*

s) *Cap. 2. h. r.*

t) *eodem cap. 2.*

u) *arg. cap. si quis 6. de reb. Eccl. alien. Pirhing d. l. n. 11.*

u)



tenetur successor ex conventionem pœnali antecessoris. Verum forte tibi sufficet, si modo obligatus sit concedens ad observationem contractus, aut ad pœnam promissam, quia Episcopus cum quo contraxisti, vero similiter diutius vivet. Ast nec hunc censent Canonistæ obligatum esse, ad servandum contractum, sed posse eum revocare & rescindere, si modo in administratione toleretur. u) Neque tibi imaginare, quod saltem pœnam in stipulatione adjectam sis accepturus. Nam & huic incommodo Episcoporum providerunt Canonistæ. Nam si contractus ipse est invalidus & rescindendus; tum etiam pœna adjecta non valet, sed corrui, quia pœna est accessoria contractus, ideoque sequitur naturam sui principalis. w) Indignaris non Ecclesiæ, sed mihi, quasi tibi matrem Ecclesiam vellem suspectam sine ratione & quasi per calumniam reddere. Quid enim? ais, an putas illas assertiones, quod concedentes precarias possint conventionem pro lubitu rescindere, nec teneantur stipulationi pœnali doctrinæ Juris Canonici esse conformes? Loquitur Jus Canonicum, loquuntur Canonistæ evidentissime de casibus, ubi contractus irrationabiliter & in damnum Ecclesiæ facti sunt. x) At ideo precariæ sunt inventæ, ne damnum Ecclesia patiarur. Sunt prohibitæ alienationes bonorum Ecclesiæ, at in precariis non alienantur bona, sed conceditur saltem per modum beneficii potestas utendi fruendi; proprietates vero manet apud Ecclesiam, unde nec possessores rei precario concessæ, eam præscribere possunt. y) Sed compeſce gaudium, aut fiduciam tuam, & audi etiam alterum textum vel glosam. Quia contractus precariarum valde affinis & similis est concessioni ususfructus, vel etiam contractui emphyteutico, ideo nomine alienationis rerum Ecclesiasticarum prohibita etiam pre-

w) l. 42. de Reg. Jur. in 6. Pirhing *ibid.* n. 12.

x) d. cap. 2. Pirhing n. 10. 11. 12.

y) *Can. Clerici II. caus. 16. q. 3.*

Pirhing n. 14.

z) Pirhing n. 15. in fin. ubi & alios citat.



precariæ comprehenduntur. 2) Satisfeci adeo promisso & ostendi, quod in precaria clerici, soli, omnes, & semper pro lubitu sub prætextu justitiæ Laicos decipere potuerint.

§. XXVIII.

Hæc occasione contractuum. Pergo ad ultimas voluntates. In his nota est differentia legatorum & fideicommissorum, inter alia etiam in eo consistens, quod legata fierent verbis directis & civilibus, item imperative, fideicommissa verbis precariis. a) Quænam autem verba pro imperativis, quænam pro precariis haberi deberent, inter Jctos non conveniebat. Notæ quidem sunt formulæ, in quatuor antiquis legatorum generibus usurpatæ, in legato per vindicationem, *do lego, ca-pito, sumito*, sive *habeto*; in legato per damnationem: *dare dam-nas esto, dato, facito*, heredem meum *dare jubeo*: In legato finendi modo: *Heres meus damnas esto, sinere* Lucium Titium sumere illam rem; Denique in legato per præceptionem: *Lucius Titius illam rem præcipito*. b) At de verbis fideicommissorum non consenserunt Jcti. Tempore Ulpiani fere in usi erant sequentia, *fideicommitto, peto, volo dari* & similia. c) Ubi de prioribus duobus nullum est dubium, esse precaria. At cur *volo dari* ad fideicommissa fuerit relatum, evidens ratio non apparet, cum nihil vel parum certe videatur interesse, sive dicam: *Cajo do lego* centum; item heres meus *Cajo dato* centum; aut: *Heredem meum Cajo 100. dare jubeo*; Sive: *Cajo 100. dari volo*. Et tamen in prioribus tribus formulis subesse censebantur verba civilia & imperativa, d) in ultima verba precaria. An forte ideo, quia paulo civilius sonat ultima formula, quam tres priores? e) Ita dicemus

Cautela  
Jctorum  
circa secer-  
nenda vere-  
ba directia  
legatorum  
à verbis  
precariis  
fideicom-  
missorum.

E 3

- a) Ulp. tit. 24. §. 1. & tit. 25. §. 1.
- b) Ulpianus tit. 24. §. 3. 4. 5. 6.
- c) Idem tit. 25. §. 2.
- d) Ut ex modo adductis legatorum generibus apparet.
- e) Priores videntur coincidere v. g. cum nostris formulis *gib her/ich wills haben/ıc.* Posterior cum illis, *es beliebt mir / Sie beliebt doch.*

f)



rémus, nisi jam urgeret alius locus Pauli: f) qui his verbis fideicommissi posse, ait: *Rogo, peto, volo, mando, deprecor, cupio, injungo*. Addit: Desidero quoque & *impero* verba, utile facere fideicommissum: *relinquo* vero & *commendo*, nullam fideicommissi facere actionem. Ubi profecto stipes sit, qui credat, *mandare & injungere* esse verba precaria; tantum abest, ut sibi quis persuadere possit, *imperare* non esse verbum imperativum, ad legata pertinens: ff) Et tamen ex his verbis fideicommissorum dubiis ipse Imperator Justinianus illud *volo & mando* inter verba fideicommissaria retulit, g) & de verbo *Jubeo*, quod tamen Ulpianus diserte ad legatum per damnationem referebat, dubitare incepit, utrum ad directa verba pertineret, an ad precaria. h) Et verum est, si *impero & injungo ac mando* sunt verba precaria, cur non & *jubeo*. Sed ita profecto tollitur differentia inter legata & fideicommissa omnia, ita ut nullum inter ea maneat discernendi criterium. Quidsi dicamus, quod vocem *mando* attinet, aliud esse, si testator dixerit dari *mando*, quod æque legatum fecerit, ac dari *jubeo*, aliud si dixerit: fidei vestræ *mando*, ut post obitum vestrum reddatis aut restituatis &c. quam formulam refert Scævola i) & quam haud dubie fideicommissariam esse, verba reliqua omnia perspicue ostendunt. Eadem igitur ratione fideicommissum erit, si testator dixerit: Hereditatem meam post mortem vestram restitui *jubeo*. Illud enim Cujacii k) nimis subtile esse videtur, *jubeo* aliquando esse optantis & adulantis, ut *salvere jubeo*; & Scævola formulam, uxori meæ reddi *jubeo* quinquagin-

f) *Recept. Sent. lib. 4. tit. 1. §. 6.*  
 ff) Unde nonnulli apud Paulum pro *impero* legerunt *impetro* alii *imploro*. Fr. Balduinus de *Jure novo lib. 3. p. m. 212.*  
 g) *§. ult. de sing. reb. per si-*

*deic. relictis l. 2. C. Com. de legat.*  
 h) *d. l. 2. C. Verb. Sive directis verbis, quæle est jubeo forte.*  
 i) *L. 78. §. 7. ad S. Cr. Trebell.*  
 k) *XI. Obs. 25. in fine unde repetit Wissenbach, ad l. 2. C. comm. de legat.*



ta, quæ mutuo acceperam ab ea, promiscue ad legata & fidei commissa refert l) Scilicet verba civilia in heredum institutione & in legatis videntur dici, quæ a JCtis in Jurisprudencia formularia essent præscripta; Reliqua omnia videbantur pertinere ad fideicommissa, quæ olim in arbitrio heredum erant, an ea præstare vellent. Et in primis hereditates fideicommissariae, forte antiquiores fideicommissis singularibus magis cognoscebantur ex verbis *restituendi* aut *reddendi*, quam ex illis, quæ restitutioni adjiciebantur. Aliquando tamen cum magnum dubium subesset, circa verba legatorum & fidei commissorum; controversia per rescriptum Principis finiebat. Ita intuitu legatorum testatores partim heredem alloquebantur, ut in legato damnationis & sinendi modo, partim legatarium, ut in legato vindicationis & per præceptionem, at in fideicommissis regulariter testatores alloquebantur eum, qui dare vel restituere rogabatur, unde quærebatur; Utrum sit fideicommissum, si quis dixerit: *Peto Luci Titi contentus sis centum aureis, aut volo tibi eos præstari*. Negasse videtur Ulpianus ideo, quod fideicommissum petatur ab his, cum quibus testator sit locutus, cum in casu dato potius sit locutus cum petente. m) Sed affirmavit Paulus n) cujus sententia etiam rescripto est confirmata. o) Et huc pertinet etiam, quod Paulus supra notabat: *commendo* nullam fideicommissi parere actionem: nam si quis ita scripserit, illum tibi commendo: Divus Pius rescripsit, fideicommissum non deberi. Aliud est enim personam commendare, aliud voluntatem suam fideicommittentis heredibus insinuare. p) Pium secutus est Diocletianus: Ex verbis *Commendo* testamento vel codicillis, non videri fideicommissariam liber-

-ib

liber-

l) L. 28. §. penult. verbis: *Quidam ita legavit: Et verbis: fideicommissum confliterit de liber. leg.*

m) l. 69. pr. de leg. 2.

n) Lib. 4. sent. tit. 1. §. 5. & Pa-

pinianus l. miles de leg. 2.

o) d. l. 96. pr. d. l. miles de leg.

2. Cujac. lib. 2. obs. 3.

p) Ulpianus l. 11. §. 2. de le-

gal. 3.



libertatem relictam, autoritate juris placuit. q) Sed tamen & quoad hoc verbum Jcti respiciebant verba antecedentia & consequentia. Dixerat testator : Medicos tibi *commendo* illum & illum: In tuo judicio erit, ut habeas bonos libertos & medicos. Quodsi ego libertatem eis dedissem, veritus sum, quod forori meæ carissimæ fecerunt medici servi ejus manumissi ab ea, qui salario expleto reliquerunt eam. Scævola recte respondit: non necessitatem heredibus impositam, sed arbitrium permissum esse. r) Contra, si ita Testator dixerit: Volo & à te peto, soror suavissima, ut Stichum & Damam actores meos, quos ego, quoad rationes retulerint, non manumissi, tibi esse *commendatissimos*. Quodsi ipsi quoque tibi probentur, exposui tibi meam sententiam; Idem respondit: valere fideicommissum, statim enim subjungit: s) quero, si paratis actoribus rationes reddere heres libertatem non præstet, dicendo, eos non placere sibi, num audiendus esset. Respondit, non spectandum, quod heredibus displiceret, sed id, quod viro bono possit placere, ut libertatem consequantur. Vides igitur, quantam curam adhibuerint Jcti in fecernendis verbis legatorum & fideicommissorum. t)

## §. XXIX.

*An in usu esse desierit ante Justinianum.*

Sed cui usui, inquires, si jam tempore Ulpiani legata & fideicommissa per omnia fuere exæquata. u) Sane jam in Pandectis legimus, quod quandoque formulæ legatorum & fideicommissorum fuerint conjunctæ, v. g. heres meus *damnas esto* dare, *fideique ejus committo*. x) Ita & Scævola legati & fideicommissi nomen in uno eodemque casu promiscue usurpat. y) Et diferte Paulus fideicommissum legati nomine contineri di-

- |   |   |
|---|---|
| q) l. 12. C. de Fideicom. libert.                             | u) l. 1. de leg. 1.                       |
| r) l. 41. §. 6. de Fideicom. libert.                          | x) l. quisquis 95. ff. de legat. 3.       |
| s) d. l. 41. §. 4.  | l. publius 36. ff. de Condit. & demonstr. |
| t) Adde omnino Briffonium Lib. 17. de formul. p. m. 668. seq. | y) l. 28. §. penult. de libr. leg. 2)     |



dicit, 2) ac Ulpianus ait. fideicommissa vice legatorum fungi. a) Interim tamen illo tempore fuere adhuc plurimæ differentia inter legata & fideicommissa observata, v. g. Quod legata tantum in testamento poterant relinqui, fideicommissa saltem in codicillis, quod legata a solo herede relinquerentur, fideicommissa etiam a legatario, quod post mortem heredis aut legatarii legari non poterat, fideicommissi tamen poterat, quod ante heredis institutionem non legari, sed fidei committi poterat. b) Quia vero a temporibus Augusti fideicommissa fuere confirmata, & postea peculiaris Prætor ad jus de fideicommissis dicendum constitutus, in multis coeperunt fidei commissa legatis exequari, quæ latius exponit Strauchius. c) Non tamen per omnia. Unde quamvis alii aliter explicare solant assertionem Ulpiani de exæquatione per omnia, d) vero similium tamen est, illam legem Ulpiani a Triboniano esse interpolatam. e) Ut adeo ex dictis confitet, tempore ICtorum, ex quorum scriptis Pandectæ fuere compositæ, multum interfuisse, ut probe secernerentur verba ad legata pertinentia, a verbis fideicommissorum.

## §. XXX.

Occurrit etiam alia differentia legatorum & fideicommissorum ante Justinianum in forum Romanum introducta, a ante Justinianum a paucis notata, sed quæ tamen occasionem dat, aliquo modo perspicendi, quæ ratione factum fuerit, ut testamentorum causa, quæ a primis initiis haud quaquam erat favorabilis, favorabilis effecta fuerit. Nimirum jam tempore Apostolorum incipiebant multi, sub specie pietatis successionebus simpliciorum, præcipue

Fraus Cleri

niam a-

stutius

us distin-

guentis in-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

F

Vidu-  
ter legata,  
& fidei-  
commissa.

2) l. 87. de leg. 3.

a) l. 8. §. 2. de Cond. Instit.

b) Vid. Strauchium disp. 10. de

Reg. Jur. §. 12. seq. Wissenb. ad

Pand. Part. 2. disp. 1. §. 3.

c) d. disp. 10. §. 10. 13. 19. 20. 21.

d) Cujacius, Rævardus, Pacius,  
Vasquius, Corasius citati Wissen-  
bachio d. l. 1b. 4.e) Wissenb. d. l. Strauchius d.  
disp. 10. §. 22.

n



viduarum, aut etiam donationibus inhiare, quod nec Baronius dissimulat. Cum igitur talia jam sub persecutionibus facta fuerint, facile perspicitur, quod hoc malum majora incrementa sumserit, postquam per Constantinum pax externa Ecclesiae reddita fuerit, & in ea potissimum urbe, in quam e toto orbe diuitiæ, tanquam in mare flumina confluxissent. Ista igitur hereditarum horum artes & aucupia, de quibus etiam conuenitur Ammianus Marcellinus, f) Imperatores Valentinianus Valens & Gratianus damnarunt, iubentes, ut Ecclesiastici nihil de eius mulieris (vel viduæ, vel pupillæ), cui se privatim sub prætextu religionis adjunxerint, liberalitate quacunque, vel extremo iudicio possint adipisci, & omne in tantū inefficax sit, quod alicui horum ab his fuerit derelictum, ut nec per subiectam personam valeant aliquid vel donatione vel testamento percipere: quin etiam, si forte post admonitionem legis illius aliquid iisdem ex foeminae vel donatione vel extremo iudicio putaverint relinquendum, voluerunt Imperatores, ut id fiscus usurparet. g) Neque ipsi Ecclesiae Patres, Ambrosius h) & Hieronymus i) dissimulare possunt hanc avaritiam Episcoporum & Cleri

f) Lib. 27. cuius fidem adversus Baronium defendit Jacobus Gothofredus ad Cod. Theod. lib. 16. tit. 2. l. 20. p. m. 49.

g) d. l. 20. de Episc. Eccles. & Cleric.

h) Libello adversus relat; Symmachi. Contra nobis etiam privata successione emolumenta recentibus legibus denegantur, & nemo conuenitur. Non enim putamus iniuriam, quia dispendium non dolemus & c. Scribuntur testamenta ministris templorum, nullus excipitur

profanus, nullus ultime conditionis, nullus prodigus verecundiae. Solum ex omnibus Clerico commune Jus clauditur, nulla legata vel etiam gravium viduarum, nulla donatio, & ubi in moribus culpa non deprehenditur, tamen officio multa prescribitur. Quod sacerdotibus phani legaverit christiana vidua, valet: Quod ministris Dei, non valet. Quod ego non ut querar, sed ut sciant, quid non querar, comprehendit.

i) Hieronymus in pluribus locis

cis



Cleri suorum temporum. Imo Hieronymus aperte fraudem detegit, qua usi fuere Clerici & Monachi, ad eludendam istam legis functionem. Etsi enim satis perspicue lex etiam fideicommissa interdiceret, k) non tacere tamen potuit Hieronymus l) impudentiam Cleri, differentiam hac parte inter fideicommissa & legata effingere volentis, atque ut videtur cum effectu, cum Imperatores coacti fuerint, fraudem hanc nova, eaque graviore lege coercere. m) Sed tantum tamen abest, ut Imperatores poterint avaritiam Cleri vincere, ut potius a Clero coacti fuerint,

F 2

cis hac auctupia describit & perstringit, veluti in epistolis ad Nepotianum 2. & 3. ad Eustochium 22. Saltem juvabit excerpere sequentem locum ex Epist. 2. ad Nepotianum: Pudet dicere: Sacerdotes idolorum, mimi, & auriga & scorta hereditates capiunt. Solis Clericis ac monachis hac lege prohibetur. Et non prohibetur a persecutoribus, sed a Principibus Christianis. Nec de lege conqueror, sed conqueror, cur meruerimus hanc legem. Caeterum bonum est, sed quo mihi vulnus, ut indigeam cautio. Provida severaque legis cautio, & tamen nec sic refrenatur avaritia. Per fideicommissa legibus illudimus, & quasi majora sint Imperatorum scita, quam Christi, leges timemus, & Evangelia contemnimus. Confer de justitia tallium legum le Fra Paolo Considerat. sopra le censure di Papa contra

la Republ. di Venetia p. m. 66. seq. k) in verbis: ut nec per subjectam personam valeant.

l) in verbis: Per fideicommissa legibus illudimus.

m) Imperatores Valentinianus, Theodosius & Arcadius l. 27. Cod. Theod. de Episc. Eccles. & Cleric. Verbis: Si quando diem obierit (Diaconissa) nullam Ecclesiam, nullum Clericum, nullum pauperem scribat heredes. Careat namque necesse est viribus, si quid contra vetitum circa personas specialiter comprehensas fuerit à moriente confectum. Imo si quid ab his morienti fuerit extortum, nec tacito fideicommissio aliquid Clericis in fraudem, venerabilis sanctionis, callida arte aut probrosa cupiditiam cohibentia deseratur, extortes sint ab omnibus, quibus inhiaverant bonis. Et si quid forte per Epistolam, donationem, testamen-

11111



posteriorem illam legem non solum statim supprimere, n) sed & expressa lege contraria revocare. Quare non mirandum, qui factum fuerit, ut horum successor Martianus legum illarum præcedentium sensum ineptissima interpretatione corrumpere, o) cum hand dubie lex illa Martiani pro more illorum temporum, vel a Clero vel a Cleri mancipio fuerit concepta, ac impudentes istas hereditationes tantum non aperta sanctione confirmaverit.

## §. XXXI.

*Genuina  
causa con-  
fusorum ab  
Imperato-  
re legato-  
rum & fi-  
deicommissi-  
forum.*

Proderit etiam modo memorata observatio ad inquirendam causam impulsivam, cur Justinianus antiquam differentiam inter varia legatorum genera, p) tum inter legata & fidei commissa q) sustulerit, & ulterius in favorem legatariorum & fideicommissariorum leges veteres, vel sententiam veterum Consultorum correxerit. r) Neque enim æquitas aliqua singularis, aut prudentia politica eum adegit ad ista capita juris emendanda; s) Certe istud epiphonema in lege, ubi sustulit differentiam inter verba fidei commissorum & legatorum, & fideicommissa & legata confudit; nos enim non verbis, sed rebus leges imponimus, t) non satisfaciet ex asse cordatoribus prudentiæ legis-

*rum, quolibet denique detegitur  
genere conscriptum, erga eos, quos  
hac sanctione submovimus, id nec  
in iudicium devocetur &c.*

n) Lege statim sequente 28. abrogatur lex præcedens 27. Imo hanc statim suppressam esse antiquam nota fuerit, docent verba d. l. 28. nuper est promulgata, item si jam nota est.

o) Quod erudite docet Gothofredus ad d. l. 20. & 27. Constitutio Martiani est in novellis legibus,

Codici Theodosiano subjunctis.

p) l. i. C. Comm. de legat & fideicom.

q) l. 2. C. eod.

r) Urv. g. in l. ult. Cod. eod. de optione legata, & de non alienandis rebus, restitutioni subiectis & alibi tum in Codice tum in Novellis passim.

s) Et si etiam nolim taxare tanquam imprudentia.

t) d. l. 2. in fine.



gulatoriæ gnaris, etſi Juſtinianus eadem ratiuncula in corrigendis antiquis legibus ſæpe utatur. u) Etſi enim illa ratio in ſe bona ſit, non ſpectanda eſſe verba, ſed magis eſſe attendendam mentem loquentium, & res, verbis ſignificatas, x) tamen non putandum eſt, quod veteres, dum differentiam inter legata & fidei commiſſa in multis capitibus eſſe voluerunt, ſolam diverſitatem verborum reſpexerint, ſed longe alia ejus rei cauſa eſt, ut vel ex Inſtitutionibus patet. Et vel ipſe Juſtinianus ex multis capitibus potuiſſet cognoscere, ſuam potentiam tantam non eſſe, ut ſub hoc levifſimo prætextu potuerit principia juris, a veteribus prudenter diſtincta, pro arbitrio ſic confundere, ut conſuſio illa effectum haberet. Itav. g. etſi iuſſiſſet, æque in legato damnationis ac vindicationis concurrere debere actionem realem, & perſonalem, tamen uti jam ab aliis recte notatum eſt, non poſſunt cumulari hæ actiones, tanquam diverſiſſimæ & plane oppoſitæ, non poteſt legatarius actionem realem inſtituere, ſi res aliena ipſi fuerit legata, non poterit eadem actione uti, ſi quantitas ipſi fuerit legata: etiam poſt leges illas Juſtinianeas manſit antiqua differentia inter legata & fidei commiſſa intuitu libertatum, vel Inſtitutionibus id fatentibus, y) Neque excuſare hic licebit Juſtinianum, quod ſaltem ſuſtulerit differentiam inter legata & fidei commiſſa ſalva voluntate teſtatorum, z) quamvis & hanc rationem ipſe dederit mutati antiqui Juris, a) nam hanc rationem facile adverſus ipſum retorquere quis poſſet. V. g. definitur legatum: Quod ſit donatio a defuncto relicta &c. Ergo potius veteres reſpexerunt

F 3 ad

- |   |   |
|---|---|
| <p>u) Ut in l. 3. C. de liber. præterit. l. 1. de latina libertate tollenda l. 9. C. que res pignori.</p> <p>x) Vide elegantem ejus applicationem in Pandectis l. 3. §. 9. de adim legat.</p> <p>y) §. 2. Inſt. de Sing. reb. per</p> | <p>fideic. rel. Conf. Wiſſenb. ad Pand. d. diſp. 1. part. 2. §. 5.</p> <p>z) Qua excuſatione pro Juſtiniano utitur Wiſſenbach d. l.</p> <p>a) d. l. 1. C. Cæmm. de legat. Verbis: Ut omnibus modis voluntati ejus ſatiſſat,</p> |
|---|---|

b)



ad voluntatem defuncti, & cum ille dixisset: Heres meus Titio ædes meas dare damnas esto; concluderunt, quod testator noluerit, ut legatarius ipse autoritate propria ædes illas occuparet, sed ut actione personali eas ab herede peteret. At, si testator dixisset: Titio do lego ædes meas, certe noluit, ædes has ab herede demum legatario dari, quas ipse disertis verbis jam dederat, ergo hic sua sponte se offerebat actio realis legatario concedenda. &c. Ergo fateamur quod res est, & quod nec ipse Justinianus plane dissimulare potest: b) Confusio hæc variorum generum de legatis, & porro legatorum & fideicommissorum, facta est in favorem intemptivum legatariorum & fideicommissariorum. Scilicet apud antiquos, nec sine causa, odiosa erat causa testamentorum, & omnium capitum ad testamenta pertinentium; c) contra favorabilis erat causa successione ab intestato. At sub Imperatoribus, & maxime Christianis, rationes politicæ mutabantur, & successione ab intestato causa fiebat odiosa, contra testamentorum, fideicommissorum, legatorum favorabilis, plerumque ob hereditationes potentum, & maxime Cleri, cujus primarius hamus, ut jam vidimus, erant legata ac fideicommissa. Nec plane dissimulare ipsimet potuerunt hanc causam, quin vel ipsi, vel illorum clientes eam exprimerent in ipso textu legis primæ. d) Unde & eadem erit repetenda in legibus sequentibus, etsi ibidem non repetatur. Igitur concludo: primariam causam mutationis antiquarum legum circa legata & fideicommissa fuisse favorem piarum causarum, voluntatem defunctorum contra, & alia, quæ Justinianus in legibus ut causas attulit, esse saltem prætextus.

## §.XXXII.

- b) l. 3. C. d. t. Verbis: S. 2. Sed | tiones tres de Originibus testamen-  
quia nostra majestas per multos ca- | tariis.  
sus legatariis & fideicommissariis  
prospexit.
- d) d. l. i. C. Comm. de leg. Ver-  
bis: Ut omnibus modis voluntati  
testatoris satisfiat, & præcipue, cum  
alia
- e) Vid. Du, Præfidis Disserta-



## §. XXXII.

Quemadmodum autem ex dictis constat; Clerum non fuisse contentum, quod per constitutionem Marciani memoratam, cuilibet permissum fuerit, Ecclesiis & monasteriis pro lubitu legare & fideicommissa relinquere; sed insuper iussisse Justinianum, ut in favorem eorum res diversæ naturæ & effectuum confunderet; ita successu temporis persuasit idem Clerus supersticiosiis Laicis, quod talia legata sint meritoria ad remissionem peccatorum & salutem, f) & sic facile concipi potest, quæ ratione moti fuerint multi Reges ac principes, ut ad imitationem legis Valentiniæ & Gratiani huic licentiæ Laicorum dandi bona sua Ecclesiis frenum injicerent. Anno 1300. g) Eduardus III. Rex Angliæ talem legem condidit, quæ & postea, frustra repugnante Clero, executioni data fuit. h) In regno Lusitanix lege provifum est, ut neque Ecclesiæ, neque monasteria nequidem emere possint bona aliqua immobilia absque licentiâ Regis, i) quod & in diversis Germaniæ partibus obtinere testatur Gailius. k) Uti Molina de hujus usu etiam

An poss  
hanc con-  
susionem  
Clerus, cui  
interdicta  
est acquisi-  
tio per le-  
gata, possit  
legem elu-  
dere per fi-  
deicommissa.

alia sint legata vel fideicommissa, quæ piis actibus sunt deputata. Hinc illa lacrymæ.

e) §. 30.

f) Huc pertinent verba ex interdictione Pauli V. contra Remp. Venetam: in Ecclesiastica bona, quæ Ecclesiis Ecclesiasticisque personis & aliis locis piis, à testatoribus & cæteris Christi fidelibus pro remedio peccatorum & exoneratione conscientiarum plerumque relinquuntur.

g) Equidem Fra Paolo nelle consider. sopra le censure & c. p. m.

76. & Joachimus Scaynus in responsione pro decretis Venetis p. m. 71. etiam afferunt, quod Imperator Carolus M. in Ducatu Saxonix similem legem tulerit, diu observatam. Sed vereor, ut hæc assertio probari possit, cum potius ex Capitulari de partibus Saxonix artic. 14. 15. 16. 17. constet contrarium.

h) Polid. l. 13. Hist. Angl.

i) Ludov. Molina de Just. & Jure, Part. I, disput. 140, versu quia.

k)



etiam in aliis Regni Hispanici partibus testatur, & Paulus Servita] etiam de usu in regno Arragoniæ & Franciæ testes profert. De Republ. Veneta res notior est, cum constitutionem suã, de non alienandis bonis immobilibus in personas Ecclesiasticas, de non erigendis de novo monasteriis, coetibus & reductibus virorum & mulierum, & de non ædificandis de novo Ecclesiis, absque licentia principis, item de judicandis & puniendis Clericis pro criminibus gravibus & atrocibus, non solum calamo, sed & gladio adversus interdictũ Pauli Papæ V. defenderit. m) Hicce in casibus quæritur, an Clerus cui forte interdicta est acquisitio per testamentum aut legata, possit adhibere distinctionem inter legata & fidei commissa, sic ut sub titulo fidei commissi expressi vel taciti rem, ultima voluntate relictam, possit vindicare. Et quamvis forte pro Clero afferri possit, quod simili modo, teste Hieronymo, legem Valentiniani & Gratiani eluserint, n) quod exæquatio legatorum & fideicommissorum a Justiniano in favorem piarum causarum facta fuerit, o) adeoque non debeat in odium eorum detorqueri, imo quod idem diserte disposuerit, quod ubi aliquid contrarium in legatis & fidei commissis evenerit, hoc fideicommissõ, tanquam humaniori aggregari debeat, p) tamen nullum est dubium, illam fraudem, quamvis piam, eo ipso quod in fraudem legum ejusmodi prohibitarum sit inventa, jure non approbari posse, unde testimonium Hieronymi non approbantis, sed improbantis potius hanc elusionem legum, potius pro nobis facit. Et si etiam nul-

k) l. 2. obs. 32. n. 15.

l) d. l. p. m. 77. adde Scaynum d. p. 71.

m) Vide *Responsa trium J. Clovum, Peregrini, Othelii & Scayni reddita pro Decretis Serenissimi Principis Veneti, Pauli Sarpii tractatum de interdicto Pontificis, Con-*

*fiderationes supra censuras Pontificis, & Historiam belli inter Paulum V. & Venetos Tomo I, II. & IV. operum.*

n) *Supra §. 30.*

o) per dicta §. *preced.*

p) l. 2. C. *Commun. de legat.*



nullum sit dubium, quod controversia hæc, ubi supponuntur leges, Juri Justiniano plane contrariæ, nequaquam ex jure Justiniano sit dirimenda, tamen & illud certum est, frustra in Jure Justiniano argumentum quæri, pro excusandis aut justificandis ejusmodi fraudibus, quia satis constat, neque Jure Justiniano novo hodie licere per fideicommissa quicquam relinquere personis, quas leges inhabiles & intestabiles esse volunt, sive aperte in testamento scribatur fidei commissum, sive tacita rogatione fides heredis scripti divincatur, nam quod palam rogatur, id pro non scripto habetur, quod clam, id in fiscum redigitur, q) quod tot pandectarum locis habetur scriptum, & est tam nota doctrinæ, ut, quando juris id ordinarii fuerit, ut personis incapacibus relicta præstari necesse, legesque licitum fuerit eludere, non admodum quisquam imaginari possit r)

## §. XXXIII.

Sed ut ad cautelam nostram redeamus, quæritur, an & hodie post exæquationem legatorum & fideicommissorum omnimodam, a Justiniano factam, intersit ICTi, fecernere verba precaria a directis & imperativis. Sunt quidam ex ICTis, qui id affirmant in casu, quo Justinianus jusfit, ut fideicommissum præsentem & audientem heredem relictum, nullam aliam solennitatem requiratis) hanc enim constitutionem volunt ad legata non pertinere. t) Sed verior est sententia contraria, quæ ratio hujus constitutionis est, ut voluntas defuncti impleatur, nec necesse est, ut heres fidem testatori dederit. Adde quod intuitu voluntatis illius nihil intersit, sive testator præsentem heredem dicat: Titius habeto centum, aut: Heres meus Titio centum dare damnas esto, sive dicat: Volo, jubeo, mando, ut heres meus

An hodie plane nullus sit usus, inter verba precaria & alia in legatis & fideicommissis.

G

q) l. 3. de his, quæ pro non scriptis.  
l. 1. l. 2. §. 1. de jure fisci.

r) Ulr. Hnber ad Instit. de Fideicom. Hered. n. 1. in fine.

s) §. ult. J. de fideicommissis, hered.

l. fin. C. de Fideicommissis.

t) Sande lib. 4. tit. 5. def. 18.

Franzk. ad Inst. §. fin. de fideicommissis.

Huber ad eund. §.

u)



meus Titio centum det. u) Ergo verius est, hodie cautelam illam veterum Ictorū de fecernendis verbis fideicommissorum & legatorum, ratione effectuum civilium in praxi nullum habere usum, nisi eum, qui dilucide ex ipsa declaratione voluntatis testatoris provenit. Nam Justinianus, etsi non primario ad conservandam voluntatem testatorum in reformatione juris veteris respexerit, w) tamen etiam secundo noluit enixæ voluntati testatorū adversari. x) Unde unice in voluntate testatoris querenda est differentia inter libertatem servorum directam & fideicommissariam, non præcise in differentiaverborū imperativorum & precariorum, ut vulgo Doctores statuunt. Nam haud dubie fideicommissaria libertas foret, etiam si testator dixerit: heres meus Davum manumittere damnas esto. y) Et imo ante omnia videndum erit, utrum verba, quæ prima, fronte precaria esse videntur, ex serua voluntate defuncti, quæ necessitatem imponere heredi voluerit, processerint, an vero in nuda & simplici commendatione alicujus negotii, salvo tamen arbitrio heredis, consistant. Unde nequaquam abrogatas esse arbitror illas leges, quæ in Pandectis cum ratione docent, quasdam formulas in fideicommissis adhibitas pro voluntate enixa testatorum haud esse habendas. Dico leges, quæ talia cum ratione docent. Exemplum habuimus jam supra z) de eo, qui heredi commendaverat servos medicos &c. At dum ibidem ex Paulo memoravimus, etiam verbum *relinquo*, fideicommissi parere actionem; id simpliciter verum esse nequit, & rationi magis convenit decisio Scævola, tale sive legatum sive fideicommissum, a) ubi & verbum *relinquo* & verbum *commendo* a testatore

u) Dn. Præses in scholiis & novis Respons. ad d. l. Huberi.

w) per dicta §. 31.

x) d. l. i. C. Comm. de legat. Verbis, ut omnibus modis voluntati ejus satisfiat.

y) Dn. Præses d. l.

z) §. 28. ex l. 41. §. 6. de fideicommiss. Libert. junct. l. 12. C. eod.

a) Nam Scævola modo illo, modo hoc nomine id appellat.



tores fuerat adhibitum, valere dicentis, b) Contra cum ratione docet Ulpianus, conditionem, si volueris, in allocutione heredis adjectam, non facere fideicommissum, quia in testamento nihil potest valere ex nutu heredis, c) ne quidem liberatis datio. d) Aliud est, si dixerit: Heres, si volueris, fidei tuæ committo, ut Stichum manumittas e) quia videlicet, hic verba, si volueris, civilitatis causa adjecta esse censentur. Eadem est ratio, si quis in fideicommissis arbitrium heredi quasi viro bono det, v. g. si heres æsumaverit, si comprobaverit, si iustum putaverit, item, si fueris arbitratus, si putaveris, si utile tibi fuerit visum, vel si videbitur, aut, si te meruerit, si te non offenderit, si voluntatem meam probaveris: tum enim non in meram voluntatem heredis res censetur esse collata, sed viri boni arbitrio subiecta. f) Breviter in dubio præsumtio erit pro fideicommissio, nisi clare constet, verba, si voluerit, negotium totum ponere in arbitrio heredis, si ei liberit. g)

## §. XXXIV.

Sufficiant hæc de legatis & fidei commissis. Pergo ad *Cautela de Processum*. Potissimum caput in processualibus est doctrina *non con-*  
*de fundendis*

G 2

b) l. 73. §. 8. ad Sc. Trebell. *Filiam suam heredem scripsit, & nepotem, quem ex ea habebat, ei sub-*  
*stituere, & ita capit: Lucio Titio,*  
*fratris mei filio, genero meo, du-*  
*centos aureos relinquo, quo legato*  
*scio illum contentum esse: quon-*  
*iam scripsi universam rem me-*  
*am, eo, quod filiam meam & nepo-*  
*tē meam heredes scripsi, univer-*  
*sam substantiam eis communicaf-*  
*se: Quos in vicem commendo. Filia*  
*adita patris hereditate divertit à*  
*Mario. Quæsitum est: an Titius*

*quondam ejus maritus suo & filii*  
*sui nomine ex fideicommissio com-*  
*munionem bonorum consequi possit,*  
*vixit quondam uxore sua vel post*  
*mortem ejus. Respondit, nihil*  
*fideicommissio datum genero pro-*  
*poni, præter ducentos aureos,*

e) l. 11, §. 7. de leg. III. l. 46.  
pr. & §. 3. de Fideicomm. Libertat.

d) d. l. 46, §. 3.

e) d. l. 46, pr.

f) d. l. 46, §. 3, l. 75. pr. de leg.

L. 1. §. 7. & 8. de leg. 3.

g) d. l. 46, §. 3, l. 75. pr.

(b)



quæstioni-  
bus pluri-  
bus, latentibus in con-  
troverſia de  
neceſſitate  
invocatio-  
nis nominis  
divini in in-  
ſtrumentis.  
1. de Ortu  
hujus moris  
& Cleri tri-  
plici intereſ-  
ſe in ejus in-  
troductione,  
2. de ejus  
moralitate.

de probationibus. Fiunt hæc vel per inſtrumenta, vel per te-  
ſtes. Vetuſta jam, & fere prima, quæ dupondiis in explicatio-  
ne Inſtitutionum juris innotescit, & toties ab omnibus Dd. quorū  
Commentarios Inſtitutionū, Digeforum, & Codicis habemus,  
tractata quæſtio eſt, utrum invocatio nominis divini neceſſa-  
ria ſit ad perfectionem Inſtrumentorum. h) Ergo cum toties  
dicta nolimus exſcribere, obſervabimus ſaltem diſtinctionem  
quæſtionum plurium, quæ in definitione hujus quæſtionis  
communiter miſceri ſolent. I. Quæritur: unde opinio de ne-  
ceſſitate invocationis divinæ in inſtrumentis originem ſumſe-  
rit? Reſp. a Clero Pontificio, in alienum ſenſum detorquente  
dictum Pauli i) quod omnia, quæ Chriſtiani faciunt, ſive verbo  
ſive opere, fieri debeant in nomine Jeſu Chriſti. Cauſa pravæ  
explicationis videtur fuiſſe intereſſe triplex Cleri; primo ut  
poſſent palliare actiones ſuas nefandas & injuſtas ſub prætextu,  
quod eas faciant in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. No-  
tum eſt, quod voluptas ſit vitium miſerrimum, cujus quemvis  
pudet; Contra ambitio & avaritia ſunt vitia, quæ plerumque  
nomina virtutum mentiuntur. Ergo nemo facile, niſi aperte  
profanus ſuſcipiet actus voluptatis in nomine Domini noſtri  
Jeſu Chriſti. At ipſe Clerus ex ambitione & avaritia hæretifi-  
cando, occidendo, furando, id eſt hæreticos igne tradendo,  
excommunicando, eorum bona conſiſcando, vel hæc fieri a  
brachio ſeculari curando, k) formula hac invocationis iram &  
cupiditates ſuas occultare inſtituit. Secundo ut ſub hoc prætex-  
tu omnia negotia civilia ad forum ſuum traheret. Notum enim  
eſt, quod negotia, quibus iuramenta acceſſerunt, habeantur  
pro ſpiritualibus, aut certe ob clauſulam juratoriam ad forum  
eccleſiaſticum pertinentibus. At invocatio nominis divini  
in

h) Struv. de Inv. Nom. divin. §.  
28. lit. b. & §. 26. integ.  
i) Coloff. III, 17, ad quem locum

vide periphrasin Hammondi.

k) Pertinet huc cap. veritatis  
8. in ſin. de dolo & ſonum.



in conventionibus & contractibus profacramento habetur. l) Tertio ut sub pretextu zeli divini & puniendi perjurii, avaritiæ & crudelitati potentum adularentur & sævirent in Laicos. m) Ex prima autem quæstione facile definiri potest 2) de hujus invocationis moralitate. Sanctum habebatur nomen divinum a Judæis & venerabile, & sic haberi debet ab omnibus hominibus, tantum abest ut Christianis ita non habeatur. At quemadmodum nimix aut parum laudabilis familiaritatis, aut plane contemptus indicium esset, si quis principis nomen adhibere vellet ad actus quoscunque, ita Judæi ne adversus reverentiam, nomine divino debitam, peccarent, aut nomen essentiale Jehovah profanarent, regulariter in ejus lectione aut pronuntiatione nomina secundaria, Adonai, Elohim, & similia usurpabant. Adeoque haud dubie ad abusus nominis divini, etsi non ad illos præcise, qui notantur in Decalogo n) pertinet, quod istæ reliquiæ Papatus adhuc in usu sint apud Protestantes, ut sine invocatione nominis divini nullum instrumentum super contractibus aut testamentis formetur, nulla promotio Academica, nullus pene actus judicialis, nulla depositio beanorum ridicula, nullus pene conventus opificum peragatur.

§. XXXV.

3. Quæritur: an omissio invocationis hujus instrumentum *Item qua-*  
 G 3 *im- sio 3. 4. 5. 6.*

l) l. 8. C. Theod. de pactis. & transact. l. 41. C. de Transact. Verbis: eas autem invocato Dei omnipotentis nomine eo auctore solidaverit.

m) Vide omnino Jacobum Gothofredum ad d. l. 8. C. Theod. ubi ostendit post Alciatum, quod Ruffinus ad palliandas rapinas suas hujus legis autor sit. Et quamvis in fine videatur recedere ab illa

sententia, tamen cuilibet rationes utriusque asserti expendenti, apparebit, rationes prioris sententiæ esse fortiores, quam posterioris. Adde Wissenb. ad d. l. 41. ubi simul notat: illam legem, tanquam nimis duram, usu non esse receptam.

n) Exod. XX, 7. ibique Clericus.

o)



7. de ipsa  
necessitate  
invocatio-  
nis intuitu  
Juris Ju-  
stiniane. &  
Germanici.  
Porro de  
hujus ne-  
cessitatis  
abrogatio-  
ne, officio  
Notarii &  
de Honoris  
circa has  
Questio-  
nes

impe. sectum reddat ac nullum jure Justiniano? Quod negatur, quia nusquam dispositio, quæ contrariam sententiam suadeat, apparet. o) Alia quæstio est 4) de jure Recessuum Imperii, ubi eadem erit affirmanda per verba satis clara in constitutione Maximiliani de Notariis; p) quamvis eadem constitutio etiam ostendat, eam solennitatem pertinere saltem ad instrumenta Notariorum, non ad instrumenta privata super contractibus confecta. 5) An constitutio illa Maximiliani sit abroganda? Possè eam abrogari nullum est dubium, non solum ab imperio in comitiis, sed etiam a statibus singulis q) & nullam rationem esse, quæ abrogationem istum dissuadeat, vel ratione moralitatis vel ratione damni reipublicæ, facile ostendi possèt, si opus foret. Neque tamen etiam suadere vellem hanc abrogationem, quasi in ea salus Græciæ versaretur, aut quasi omnino indecorum sit, invocationem nominis divini in nullis contractibus, instrumentis, testamentis, promotionibus Academicis & similibus negotiis adhibere. 6) Quodnam his dubiis emergentibus sit officium Notarii? Respondeo a Notario hanc invocationem nec pie r) nec impie s) adhiberi, nec etiam solum eam

o) N. O. Novella 47. verbis  
Autore Deo. Resp. enim Struvius  
d. l. th. 26. p. 125. 126. 127.

p) §. 3. Verbis: U. d. ihre Solennitäten die Form gehalten / daß in Umfang nach Anrufung Göttlichen Namens / von dem alle Gutthat kommt / junct. §. 4. Verbis: Darum so gebiethen wir dieselben Form fortbin in acht zu haben. Dissert. Struvius d. th. 26. p. 129. per verba sequentia ejusdem §. 4. Nichts destominder vorbehalten. c. item doch also /

daß aufs wenigste ad quæ respon-  
deo, ea non pertinere ad regulam  
sed ad exceptionem.

q) Vid. Dn. Præses de statum po-  
testate legislatoris contra jus com-  
mune. Adde d. §. 4. in verbis: nichts  
destominder vorbehalten / was  
sonsten von eines jeden Orts Ge-  
wohnheit zuhalten wäre.

r) Ut vult Struvius d. l. p. 131.  
Vide dicta ad qu. 2.

s) Per dicta ad quæstionem  
quintam.



oam tutius adhibendam esse, t) sed omnino eum peccare contra suum officium, si eandem formulam non adhibeat, & partibus teneri ad interesse, si propterea damnum patiantur. 7) Quodnam in hac quaestione sit officium docentium? an videlicet in hac frequentia abusus nominis divini debeant commoveri an quiescere. Respondeo, melius esse si quiescant. Est enim indicium profectum in sapientia, posse ferre stultos u)

## §. XXXVI.

Porro quod probationem per testes attinet, solent De querere: an testis ideo sit repellendus a testimonio, aut suspectus fiat, si a producente precibus ad testimonium dicendum sit inductus? sane precibus testem aequae, corrumpi posse ac directa promissione pretii, in primis si preces a potentibus adhibeantur, & experientia docent ac recta ratio, w) etsi id non probent, tamen non omnis, qui rogatus est a producente, ut testimonium dicat, statim pro corrupto erit habendus. Sed potius totum negotium relinquetur arbitrio & prudentiae Judicis, y) unde jam facile constat: quid sentiendum sit de interrogatorio generali, quo communiter uti solent Advocati: Objeuge von Producenten angesprochen worden das er Zeugniß geben sollte? Scilicet id interrogatorium non quidem plane impertinens esse, fed

*Cautela circa quaestiones: An testis rogatus & precibus inductus censetur esse corruptus.*

t) Conf. Dn. Hopp ad Proem. Instit. ab inis.

u) Quod si quis forte dissentiat, ei commendamus dictum 2. Cor. XI, 19. & ibi commentatores. Gracian Homme de Cour maxime 133. Etre plutot fou avec tous, que sage tout seul, & Maxime 159. Savoir souffrir les fots. Quibus subjungi potest diligens consideratio & meditatio petitionis quintae in oratio-

ne Dominica. Conf. Dn. Praesid. de Prud. Consult. c. 4. n. 51. & C. 5. n. 28.

w) Confr. supra §. 3. in fine.

x) Scilicet 1. feudor. 26. in pr. & Cap. Quotiens 5. vers. Probatio de resibus. Vid. Struv. de invocato Nom. divini. lb. 32. lit. d. p. 173. seq.

y) Struv. d. l.



fed tamen etiam non multum prodesse parti, contra quam testes in iudicio producuntur

## §. XXXVII.

*Cautela circa quaestionem: An preces pariant exceptionem metus.*

Ad exceptiones, quibus rei in iudicio uti solent, pertinet etiam exceptio metus. At hunc vero requiritur, ut sit metus, qui cadit in virum constantem, unde Dd communiter excludunt metum reverentialem, 2) item ne quis in probatione metus adducat preces principum, a) sed quemadmodum rectius alii de metu reverentialem admonent, iudicem & hic ex circumstantiis arbitrari debere, quoniam metus cadat in virum constantem, b) ita etiam, quod preces attinet sive superiorum sive parium, limitanda est præcedens assertio, nisi preces sint plane importunæ & instantissimæ, quæ sunt petitiones assidue, sollicitationes & persuasiones molestæ. v. g. Ludovicus, ætatis quindecim annorum puer, a pædago suo, presbytero, asperæ ac severæ conditionis viro, cui magna pecuniæ summa promissa erat, importunis inductus fuit precibus, ut Josepham duceret. Puer quidem sæpe resistit, sed obrusus perpetuis sollicitationibus & variis machinationibus tandem coram parochio & testibus annuit, iteratoque, se sponte contrahere hoc matrimonium professus est. Mox tamen in libertatem redactus, eam noluit. Curia Madritensis post accerrimas disputationes eum absoluit. e)

## §. XXXVIII.

*Cautela de collectis precariis*

Hactenus de precariis & precibus in respectu ad jus privatum. Est & earum usus in jure publico. Precariæ sæpe fit mentio in vetustis diplomatibus, & usurpatur pro specie aliqua col-

2) per l. 6. C. de his qua vi metusque causa.

a) Brunn. ad l. ult. C. d. t. Schöpf. ad Tit. quod met. caus. n. 6.

b) Wissenb. ad Pand. Part. 1. Diff. 13. th. 13.

c) Vid. plures, quos citat Struvius d. l. p. 171. 172. ubi & alium similem casum refert, & multis rationibus assertionem nostram probat.



collectæ atque tributi d) Germanis dicitur Bede oder Beth, item **Bethen** Orbede vel Urbede/ quasi antiqua & prima precaria a Beten oder *quomodo* Bitten / quæ & ipsa denotat genus præstationis annuum, quod ea degene- possessores bonorum immobilium præstiterunt; Unde Bede *raverint in* münze/Bethgarben/Bethorn / Bethwein e) &c. Dicebatur etiam præstatio- steura vel stiura, unde nostrum Steuer/a Steuern quod est auxi- *nes necessa-* lium ferre, helfen/ f) unde quoad usum antiquum, precaria *rias.* & stiura promiscue usurpantur. g) Scilicet & Germani jam tem- pore Taciti solebant principibus suis, absque coactione, sponte, dona in sustentationem offerre. h) Reliquiæ hujus moris man- ferunt

H

ferunt

d) Fridericus Imperator in Pri- vilegio Vienna civitati dato anno 1237. apud Lambecium *Bibl. Casar. lib. 2. c. 5. p. 79.* Nullus iudex nostra vel alicujus successoris nostri, vel sua presumat autoritate taliam- que seu precariam in predictos ci- ves facere &c. nisi quot & quan- tum dare voluerint de spontanea voluntate. Richardus in privilegio, dato civitati Fridberg 1257. ap. Au- ctorem des *Berichts der Stadt Friedberg / contra die Burg daselbst / punct. 1. n. 9.* Bona & prædia, quæ hactenus cum prædictis civibus precariam Imperio solve- bant. Testamentum Henrici III. Brabantie Ducis de anno 1260. apud Aubertum Miræum *l. 1. di- plom. Belg. 84.* Homines terra Brabantia sint sine talia, exactione & precaria.

e) Mundius, Befoldns, Leh-

mannus, & alii, quos citat, *Du- rbeiz differt. de Orbeda c. 1. n. 3. seq.*

f) Ut in vulgato cantico Hilff/ steuer und wehr / R. J. Spir. 1544. §. Seine Unterthanen der halben um Hilff und Steuer er- suchen.

g) Charta Rudolphi Comitis Palatini de Tuwing 1267. in mo- numentis Würtemberg in *Monast. Blabeurens. n. 3.* Exactio collecta- rum, quod vulgo Siora dicitur. du Fresne voce Steura, Steura, Stiura, tributum, à Germano Steuer, Steu- ra seu precaria in aliquot constitu- tionibus Adolphi Imperatoris 1293. 1299. apud Goldast. T. 1. *Const. Im- perat.* Ipse etiam aliud excerptum addit ex Sigismundi Monachi Chroniko Augustano de anno 1370.
h) Tacit. *de M. G. c. 15.* Mos est civitatibus ultro ac viriim confer-

re



ferunt etiam sub regno Francorum, in primis, cum Reges Franciæ tentarent absolutam potestatem insensibiliter sibi vindicare i) unde etiam sub Carolingis inculcatum comitibus, ne liberalitate civium abutantur, eamque vertant in necessitatem. k) Et cum ipsi Reges Germaniæ subsequentiis seculis ad nostra usque tempora a Ducibus, Comitibus, ac Urbibus, seu uno verbo a Statibus Imperii in Comitibus subsidia & collectas precibus rogarent, atque ipsi Status consensu suo demum & declaratione obligarentur, incivile fuisset, si Duces & Comites, qui magistratus olim rudi fuerant, ad superioritatem territorialem pedetentim grassantes, statim suos subditos durius tractare voluissent. Unde & ab his collectæ & contributiones olim per modum precum & ex consensu eorum fuerunt impetratæ. l) Sed Imperator hodiernum etiam precario in comitibus imperii onera & contributiones imperii a Statibus obtinet. Contra Status non pauci, qui arcanis artibus absolutam potestatem obtinuerant, a statibus suis in comitiis provincialibus, istas precarias per modum imperii, aut etiam citra comitia per mandata obtinent, nævo communi humani generis, & omnibus seculis usitato, ut, quæ clientes ex liberalitate patronis præstant, ab his mu-

*re principibus vel armentorum vel frugum, quod pro honore acceptum etiam necessitatibus subvenit.*

i) Vide hæc latius deducta in dissertatione de Originibus Feudatibus, modo sub Dn. Præfidis præsidio habita.

k) Lehmannus in Chron. Spivens l. 2. c. 17. ex Pithoei Annalibus de Ludovico I. Imperatore. Quod si propter lenitatem & mansuetudinem Comitibus sui, eidem Comi-

ti honoris & obsequii gratia quippiam de rebus suis exhibuerunt, non hoc eis pro tributo aut censu computetur, aut comes ille vel successores ejus hoc in consuetudinem præsumant.

l) Unde & non nulli Orbedam dicunt esse quasi ein Erbiethen/vel Erbethe nobis eine Erbietung Rhet. d. l. c. 2. v. 26. Subsequentibus temporibus vocatur eine Beswilligung.

m)



mutetur in debitum. m) Unde sua sponte se offert cautela practica, cavendum esse minus potentibus, ne precibus potentiorum aut patronorum, indistincte assurgant, sed ut cautissime hic procedant, ne ex precario fiat onus perpetuum; quam tamen prolixius exponere non est opus, cum istud arcanum potentum ita sit divulgatum, ut nullus sit pene rusticus, qui istam cautelam non calleat, & fere nimis calleat. n)

H 2

s. XXXIX.

m) Vide locum, modo excerptum l. k. ubi secundum latinitatem mediæ ævi verba: *Hec in consuetudinem presumant*, significant: Sie sollen keine Gewohnheit oder Gerechtigkeit daraus machen. Pertinent etiam huc ex privilegio Viennensi verba *lit. d. excerpta*, & Wehnerus jam suo tempore notavit, illam miram metamorphosin practicam, daß aus den Bitten ein Gebiethen / und aus der Besche ein Gebot worden / *in observ. Pract. hac voce*. Atque ipse quasi stilus Curie Imperialis Status quasi eo manducavit. Cum enim in Rec. Imperii Spirensi de anno 1544. §. 10. in verbis: Seine Unterthanen (i. e. Status provinciales) derhalben um Hülffe und Steuer ersuchen / und die von ihnen einbringen mögen / vox *ersuchen* denotet blandam & quasi precariam compellationem, postea in Recessu Im-

perii Ratisbonensi de anno 1557. §. 49. & 50. precaria hæc compellatio in mandatum jure imperii mutata fuit in verbis: So sollen es derowegen einer jeden Obrigkeit wie herkommen und recht ist freystehen und zugelassen seyn / auch Zug und Macht haben / Ihre Unterthanen Geist und weltliche / sie seyn exempt, oder nicht exempt, gestreyet / oder nicht gestreyet / niemand ausgenommen / derhalben mit Steuern / zubelegen etc. Und sollen die Unterthanen auff Ersuchen der Obrigkeit / jede sein Gebührniß auszurichten und zu bezahlen schuldig seyn.

n) Rustici enim nostri magis prompti sunt, magnam pecuniæ summam Advocatis & judicibus pendere, quam ut Dominis suis aliquot grossos, etiam rogati, indulgeant, sub prætextu, daß sie nicht wollen eine neue Gewohnheit und Gerechtigkeit auffkommen lassen.

o)



## §. XXXIX.

*Causela de  
inani pro-  
batione  
præfensa  
superiori-  
tatis terri-  
torialis ex  
investitura  
mit den  
Ober und  
Nieder  
Bethen.*

Cum vero ex modo dictis satis constet, illas præstationes antiquas Germanorum, quæ Bethen & stura, item precariæ dictæ sunt, non solum Imperatoribus Romanis, sed & magistratibus & Judicibus civitatum, qui nullæ superioritatis territorialis capaces sunt, a subditis præstatis fuisse, imo etiam aliunde constat, talia nobilibus etiam præstata fuisse a rusticis; inde sua sponte sequitur, quod, ubicunque de superioritate territoriali controversia oritur, probatio superioritatis exinde haud quam desumi possit, quod quis investitus sit mit den ober und nieder Bethen. Pauci elapsi sunt anni, cum Comites Mansfeldici Potentissimo Regi nostro, tanquam Duci Magdeburgico, talem controversiam moverent, atque inter alias rationes etiam pro probanda superioritate territoriali afferrent, quod olim Comites de Mansfeld ab Archiepiscopis Magdeburgensibus investiti fuerint mit ober und nieder Bethen. Uti vero ad omnia Dnn. Comitum argumenta solidissime fuit responsum a Perillustri Autore in eruditissima Informatione Juris & facti in causa Magdeburg contra Mansfeld, o) ita etiam inspecie, quod illud argumentum concernit, evidentissime fuit ostensum, illas investituras istis temporibus fuisse factas, cum collectæ provinciales die Landsteuren tanquam regale superioritatis territorialis nondum in imperio in usu fuerint. Cum ergo origo ac progressus harum collectionum earumque differentia ab antiquis illis ober und nieder Bethen ad oculum fuerit monstrata; p) nolumus actum agere, & cum deductio illa nunquam satis laudanda in omnium manibus sit, rationes ibi fusius adductas huc transcribere. Saltem illud duobus verbis addere licet. Ipsi Comites de Mansfeld in literis investituræ subvassallorum nobilium etiam mentionem faciunt der Bethen. q) Si igitur

ex

o) Publicata Anno 1701. in folio. 81-107.

p) d. Infom. Jur. & facti p. anno 1665, data à Christiano Friede-



ex investitura mit den Bethen argumentari liceret ad superioritatem territorialem, sequeretur etiam, ut superioritas territorialis competeret illis nobilibus, quæ assertio tamen repugnaret communibus & evidentibus Juris publici principiis.

## §. XL.

Occurrit etiam in Jure publico doctrina de precibus primariis, Imperatori in imperio Romano-Germanico competentibus, a multis tractata, a paucis intellecta. Etsi enim omnes libelli Juris publici ejus mentionem faciant, ac novioribus temporibus, ac in primis, postquam invictissimo Imperatori a Papa controversia de precibus primariis nuper mota fuit, Muldnerus, r) Cortrejus s) Oligenius t) Gribnerus u) illud doctrinæ caput magna cum cura explicare intenderint, videntur tamen a singulis plurima relicta esse, exactius discutienda illis, qui clarum & distinctum conceptum de natura & effectibus harum precum primariarum sibi formare cupiunt. Ita communiter fere in singulis quæstionibus huc pertinentibus Doctores inter se dissentire solent. Saltem notabimus controversias præcipuas. i. Quo tempore inceperit jus primarianum precum? A temporibus Henrici VI. deducit Coringius, w) a temporibus Ot-

derico Comite de Mansfeld Nobilibus de Trotha super Teutschenthal inter alia sequentia verba continent. Auch dasselbe Teutschenthal mit samt den Gärten/ Weinbergen und drey und zwanzig Hufen Landes / auch mit Diensten/ Zinsen/ Lehen/ Schosfen/ BESCHER/ Humern/ Gänzen / und aller Obrigkeit nichts ausgeschlossen etc.

r) In Dissert. Inaugurali.

s) In representatione juris Primariarum precum.

t) Conradus Oligenius in Dissert. de primariis precibus Imperialibus. Friburgi, Brisgoia 1707.

u) D. Mich. Henr. Gribner, in dissert. de primar. precib. Imperialibus, opposita Oligenio, habita Lipsiæ anno eod.

w) Animadv. ad Bullam Innocent. X. p. m. 310. seq.



Otonis IV. ao. 1209. Zieglerus, x) quem secuti postea sunt Fritschius, Kulpifius, Schilterus. y) A temporibus interregni Muldenerus. z) Non nemo arbitratur, non posse in hac quæstione de prima juris Cæarei origine quicquam definiri, aut etiam impossibile esse, attingere primam originem hujus juris a) 2. Unde deducendum sit hoc jus Imperatoris? Id cohærere ipso juri ex Coronatione Aquisgranensi Regi Romanorum acquisito, vult Coringius b) Jure summi imperii id Jus exercere Imperatorem, statuit Zieglerus. c) Ex indulto pontificio id dependere docuit Chokier d), & nuper evincere conatus est Oligenius, Juxta rei veritatem ex imperio civili, sed juxta superstitionem illorum temporum ex privilegio pontificis deduxit Dn. Titius. e) Non desunt tamen ex ipsis pontificiis, qui jus hoc nequam ab indulto pontificio dependere, sed potius vel inveterata consuetudini, vel simpliciter juribus imperatoris id adscribendum esse defenderunt. f) Unde non mirandum, quod post instrumentum pacis communiter Icti protestantes eandem sententiam defendere soleant. Ad reservata imperatoris illud refert & primo loco recenset Stamlerus g) potissimum illo argumento utens, quod Imperator Mathias istud appellaverit

x) *Ad Lancellotti Instit. Jur. Canon. l. 1. Tit. 26. in fin. p. 196.*

y) *Citati à Muldenero pag. 68.*

z) *pag. 73.*

a) Nam iste non nemo pro more obscure loquitur: von dem Recht derer precum primariarum eines Römischen Käyfers aber kan kein Mensch den ersten Ursprung erreichen.

b) *d. l.*

c) *d. l.*

d) *in scholis ad preces prima-*

*rias publicæ anno 1674. & dedicatis ipsi Ferdinando II. Imperatori.*

e) *In specim. jur. publ. Germ. L. 5. c. 3. §. 26. 41. 42. edit. novis.*

f) non solum tempore Mathiæ Imperatoris, *vid. Klockium tom. 1. Consil. 4.* sed & in tractatibus pacis Monasteriensis, *vid. Cornejum d. l. c. 3. p. 49.*

g) *de reservatis S. I. Hermes Fascic. Jur. publ. C. XI.*

h)



verit, unfer anfehnliches Jus und Regal. h) Contra non nemo pro sua qua pollet egregia & arcana Philosophia, istud jus primariorum precum negat esse majestaticum, aut reservatum, sed vult, tanquam novus inter Doctores juris publici dictator, id esse jus, nescio quale aut quantum, quod imperator juxta majestatem exercent. i) Cum autem tanta sit dissensio in his duabus quaestionibus, ut nescias, jus primariorum precum quale aut unde sit, non mirum, si in reliquis quaestionibus dissensus continetur. Dum enim III. quaeritur: an Rex Romanorum etiam habeat jus primariorum precum? alii id affirmant, ut post Klockium Fritschius, k) sed de hac assertionem tamen non sine ratione dubitat Muldnerus. l) Similis est ratio quaestionis IV. An jus primariorum precum competat Vicariis Imperii? Negat Linnæus & Schwederus, m) contra affirmant Buxtorffius, Carpovius, Fritschius, Rumelinus, Thulemarius n) quos sequuntur Muldnerus & Gribnerus. V. An jus primariorum precum competat etiam Statibus imperii? Affirmat Muldnerus o) Negant initio omnes illi, qui Jus primariorum precum ad reservata Imperatoris referunt; deinde in specie negat Non nemo

h) *ap. Klock. d. Conf. 4.*

i) Vis verba illius oraculi Dionæi, dabo: Zu dem ist dieses jus primariorum precum kein jus Majestatis Cæsareæ, wie solche pro potestate genommen wird, sondern eine besondere dem Römischen Kaiser durch das Herkommen neben der Majestät erworbene Gerechtigkeit. Et alibi: Ob nun wohl dieses Jus kein jus reservatum Majestatis Cæsareæ zu nennen / quoniam ad jus Majestatis formaliter non pertinet,

verum ad personam Cæsaris Majestaticam, als subjective demjenigen / der die Majestät genennet wird / & hoc sensu jus Majestatis Cæsaris est / dessen reservation der Kaiser jemahlen nicht bedurfft hat etc.

k) De primar precib, c. 2. n. 49, & c. 3. n. 14.

l) §. 3. p. 39.

m) Citati Mulden. §. 5.

n) citati Gribnero §. 10.

o) §. 6. p. 45,



mo ille, ut juratus Statuum imperii & superioritatis territorialis adversarius, qui ut Statibus imperii hanc potestatem auferat, ad exemplum iratæ Junonis,

flectere si nequeat superos,

i. e. rectæ rationis & genuinæ publici Juris prudentiæ principia, non quidem Acheronta, sed tamen Metaphysicam scholasticam & nescio cujus insulsi Instructorij principia, inftar saxi Sisyphæi movet, sed movendo parum aut nihil promovet. VI. Quo Jure status imperii jus primariarum precum exercent? Alii enim hic ad superioritatem territorialem, alii in specie, quod status protestantes attinet, ad jus Papale, aut quod in effectu idem est, ad suspensam per leges imperii jurisdictionem papalem in terris Statuum Protestantium provocant: rursus alii, ut iterum Non nemo ille, cum nihil habeant, quod solide juri statuum opponere queant, & ingenue fateantur, se nescire quando & unde jus primariarum precum ortum sit, ad calumnias & injurias, quas in ICros unde quaque celeberrimos emovent, confugiunt. VII. Quomodo intelligendum sit Instrumentum pacis, dum de Jure hodierno primariarum precum in victissimo Imperatori in territoriis statuum exercendo disponit, ut scilicet Sacra Cæsarea Majestas, ubi hætenus jus primariarum precum exercuit, ibi & in posterum exercent? p) Qui cerebrum non in calcaneo gerunt, illud *exercuit*, explicant, de facto exercitii, secundum regulas bonæ interpretationis, cum alias nullum sensum habitura esset dispositio Instrumenti pacis, & distinctio inter collegia Ecclesiastica immediata & mediata, & controversia Imperatori, in tractatibus pacis mota, non fuisset definita, sed, si de jure exercitii intelligenda foret lex imperii pragmatica, similis foret sententiæ incertæ: daß Best. dasjenige / was Er flägern schuldig / zubezahlen schuldig sey: q) His tamen non obstantibus, ille non nemo, quamvis solus, quod sciam, iterum

p) Instrum. pac art. 5. §. 3. §. 26. | *Instr. Pac.*

q) Conf. Buckisch *ad d.* §. 26. |



rum dictatorio more erudito orbi alia omnia persuadere voluit, nulla ratione addita, nulla sana interpretandi regula in medium producta. r) Atque hi dissensus Doctorum hæcenus memorati, speciminis loco sufficere poterunt, ut non opus sit reliquas quæstiones vel specialiores, vel minoris momenti in scenam producere.

§. XLI.

Jam quidem haud opis est nostræ, tantas componere lites, interim tamen pro libertate Academica licitum erit duobus verbis monstrare filium Ariadneum, quo mediante ex isto labyrintho tuto quis evadere queat. Jus omne ex facto oritur & minima facti circumstantia jus variat. Cum autem hæcenus Doctores in universum, qui de Jure primariorum precum scripserunt, parum fuerint solliciti, de historia originis & progressus hujus juris Cæsarei in justum ordinem redigenda, non mirandum etiam est, quod in singulis quæstionibus, circa istud haud vulgare caput doctrinæ jurispublici occurrentibus, tanto pere diffentiant. Quod si vero quis originem & progressum juris primariorum precum ab ovo per singula secula deducere velit, deprehendet, intricatū hunc jurispublici articulum absque magna difficultate explicari posse. Absit equidem, ut jura Pontificis defendamus in controversia, desuper Sacræ Cæsareæ Majestati nota, optamus potius, ut scriptū illud Oligenii solide refutetur. Optamus ut iste Nonnemo hic virum se præstet, hic Rhodum esse, ubi salter, arbitretur, atque justis rationibus hujus juris Pontificii defensoris argumenta destruat. Antequam vero hoc præstet, amice rogamus, ut potius cucurbitas pingat, quam ut tam alto supericilio jura statuum imperii despiciere & tantum non fastu plus quam Hispanico, aut si malis Cynico & Diogeniano

Et quaratione eadem in lucem produci queat.

r) In verbis: So bleibts doch | fugnuß zu verstehen sey, wo der  
dabeÿ / daß das exercit in dem | Käyser jemahlen solch Recht ha  
Instrumento pacis nicht de actuali | be exerciren können,  
exercitio, sondern von der Bes



pedibus calcare pergat, & Statibus Protestantibus inani conatu persuadere audeat, ut credant conditionem suam debere esse deteriorem conditione Statuum Catholicorum. Sed quemadmodum specimen, hætenus ab ipso in scenam productum, in singulis prope lineis ostendit, eum odio Vatiniano statuum imperii & superioritatis territorialis plane occæcaturum, more Andabatarum aerem verberasse, ita præterea maxime veremur, ne furdo narremus fabulam.

**F I N I S.**





ULB Halle  
005 396 611

3



bd 18









*Spl.*  
CAUTELÆ CIRCA DOCT  
DE

**N A T U  
P R E C U M J  
D I C A R U**

Q V A S

DISSERTATIONE ACAD  
RECTORE MAGNIFICE  
SERENISSIMO PRINCIPE AC

**DN. PHILIPPO WII**  
PRINCIPE PRUSSIÆ, MARCHIO  
DVCATVS MAGDEBVRG. C  
&c. &c.

P R Æ S I D E

**DN. CHRISTIANO T**  
POTENTISSIMI REGIS BORUSSIA  
INTIMO AC PROFESSORE JURIS

In Almæ Friderici  
AUDITORIO MAJORI  
Die IX. Maji MDCC

*Proponet, ac publico Eruditorum  
subjiciet*

**JO. FRIDER. B**  
Hallenfis.

HALÆ MAGDEBVRGI  
TYPIS JOH. CHRISTIANI ZAHNII, A

